Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: DON RANUDO DE COLIBRADOS

Citation: Holberg, Ludvig: ”DON RANUDO DE COLIBRADOS”, i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 3-7: Komedier*, udg. af F. J. Billeskov Jansen , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 5. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-holb07val-shoot-workid79171.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 3-7: Komedier

DON RANUDO DE COLIBRADOS
Eller
FATTIGDOM OG HOFFART *Comoedie i 5 Acter*

174

Acteurs

- DON RANUDO LEONORA DE COLIBRADOS*en grand d'espagne*
  eller en Spansk Herremand
- DONNA OLYMPIA*hans Frue*
- DONNA MARIA*deres dotter forliebt i Gontzalo*
- GONTZALO DE LAS MINAS*en spansk Adelsmand*
  forliebt i Donna Maria,
  Opdigted Printz af Æthiopien
- ISABELLA
- LEONORA*Cammer-pige hos Donna Maria*
- GUSMAN*Page hos Don Ranudo*
- PEDRO*Laqvais hos Don Ranudo*
- EN UDTOLKER
- EN NOTARIUS
- EN BONDE
- EN OPDIGTED PRINTZES
  SVITE
- Scena er i en Bye i en Province udi Spanien

175

Don Ranudo
Indledning

Denne Komedie har sin egen, besynderlige Udgivelseshistorie. Den blev skrevet til Teatret i Lille Grønnegade. I 1723 anfører Holberg den blandt Komedier, som ligger færdige (se »Fortaler« ndf. S. 462). Den kom ikke i Trebindsudgaven 1723-25; i Subskriptionsindbydelsen til Fembindsudgaven 1731, som stod i Nye Tidender om lærde og curieuse Sager, 29. Juni 1730 loves til 5. Tome bl. a. »Don Ranudo eller Fattigdom og Hoffart«. Men Komedien kom, uvist af hvilken Grund, ikke med i Udgaven. Manuskriptet synes dengang eller senere at være kommet Holberg af Hænde. Komedien kendtes dog i Afskrifter, hvis Antal forøgedes, fordi Læsere vilde supplere 1731-Udgaven. 1745 fik Holberg forelagt en Afskrift, og han tillod den tyskfødte Bogtrykker C. G. Mengel at udgive Komedien i tysk Oversættelse. Mod Holbergs Vilje udgav Mengel den derefter tillige paa Dansk. Disse Udgaver kom 1745. Efter Teatrets Genaabning kom Don Ranudo paa Plakaten 30. August 1752, og derefter optog Holberg Komedien i Den Danske Skue-Plads' 6. Bind, 1753. Imidlertid fremdroges 1895 i Videnskabernes Selskabs Bibliotek i Throndheim en Afskrift af Komedien, som skyldes en norsk Humanist, Benjamin Dass (1706-75). Han studerede i København 1726-35. Da denne Tekst har et langt mere autentisk Præg end alle øvrige, følges den i nærværende Udgave, aftrykt efter Redaktionen i Ludvig Holbergs Samlede Skrifter IV, 1917, S. 653-718.

Skildringen af det fattige og fornemme Adelspar er et klart Eksempel paa Holbergs usentimentale Komik. Det 176 er imod sund Fornuft og derfor latterligt at opretholde en Rang og en Standsbevidsthed, naar man økonomisk ingen Mulighed har for at hævde en saa høj social Position. Don Ranudo og Donna Olympia, som

saaledes synder mod Fornuften, finder ingen Skaansel, saa lidt som andre holbergske Narre, f. Eks. Jean de France og Jacob von Tyboe. Vi kan gaa et Skridt videre. I »Det lykkelige Skibbrud« siger Pernille om den unægtelig lidet tiltalende Rosiflengius, i dennes Nærværelse, at »han maa have ligesaadan Pukkel i sin Hierne, som paa sin Ryg« (1. Akt, 6. Scene). I »Don Ranudo« falder en pilraadden Stol sammen, og Donna Olympia falder paa Gulvet, saa at hendes Gæst faar at se, at hendes Klæder er pjaltede og sønderrevne bagtil (2. Akt, 4. Scene). Troen paa Fornuften kan, i disse ekstreme Tilfælde, gøre Holbergs Komik naadeløs.

*Litteratur.*Julius Martensen: Om en hidtil ukjendt Afskrift etc., i Museum, Tidsskrift for Historie og Geografi 1895, Andet Halvbind, S. 65 ff.

177

ACTUS I

SCEN. 1

Gonzalo de las Minas. Isabella.

GONZALO.

Det er sandt min hierte Søster! jeg seer ingen fordeel ved saadant partie, men I skall viide, at min Herlighed ikke grundes paa interesse. Deres familie er vel ældere og anseeligere, men vores er derfor ikke mindre adelig, kand de regne flere store folk i deres slegt, saa kand vi derimod regne vor rigdom, og sætte den imod deres elendige armod, som er større end den kand beskrives. Men jeg siger min hierte Søster, jeg sigter ikke till nogen fordeel, mit hierte er optændt af en pur og reen kierlighed till deres dotter Donna Maria, som jeg beklager ikke mindre for hendes fattigdom, end som for hendes u-rimelige forældre, som ved deres hovmod er bleven fabel over den hele bye, og maa derfor den heele Spanske Nation ved saadant uskyldig lide.

ISABELLA.

Min allerkiæreste broder! jeg har intet at sige derimod, den fattigdom, som er hos hende, kunde blive tilstrækkelig bødet paa ved Eders midler, men hvorfor skall man ydmyge sig for staadere? hvor kand I fatte kiærlighed till det huus, I er foragtet af? I burde have den ambition, at saa snart I merkede den ringeste foragtelig mine, I da havde vendt dem Ryggen, og aldrig tænkt paa saadan kiærlighed meer.

GONZALO.

Ach min hierte Søster, I veed maaskee ikke hvad kiærlighed er, ti dersom I det vidste, raisonnerede I ej saaledes, min ambition har offte i denne sag ført strid med min kiærlighed, men den sidste har altid vundet seier over den første.

178

ISABELLA.

Men naar I seer intet middel till at lykkes i saadan Eders ansøgning, bør I da ikke som et fornufftigt menniske slaae saadan kiærlighed af sindet.

GONZALO.

Langt fra Forældrenes foragt imod mig kand giøre min kiærlighed kaald, den heller ophidser mig meer, og er en olie, som kastes i min ild.

ISABELLA.

Jeg troer min hierte broder, at I vill agere en Roman, ti saadan slags kiærlighed kommer mig gandske Poetisk for.

GONZALO.

Aid forhaabning er dog ikke saa reent ude, at der jo er en liden gnist tillbage, jeg haaber, at naar deres armod er kommen till det alleryderste, de da førend de skall gandske omkomme af mangel, endelig vil sætte den u-rimelig ambition till side, og beqvemme sig till at give deres dotter till en brav mand, der ved sine midler kand redde en familie fra yderste ælendighed.

ISABELLA.

Jeg merker nok Gonzalo, at I ikke kiender rett deres Hofmod, naar I taler saaledes, jeg troer, de heller døer, end beqvemmer sig dertill.

GONZALO.

Men Isabella I veed maaskee ikke een ting.

ISABELLA.

Hvad er det?

GONZALO.

Jeg er forsikred om, at ligesaa stor foragt Forældrene har till mig, saa stor kiærlighed og godhed derimod har deres dotter Donna Maria for mig, ti hun har for min Faster nyelig begrædt hendes Forældres daarlighed, og afmalet deres slette tillstand med stor bevægelse.

ISABELLA.

Ja Gonzalo, det vill altsammen intet hielpe, Forældrene har alt for nøje vagt over hende, saa det er umueligt at faae hende at see, langt mindre at nyde hendes omgiængelse uden deres minde.

GONZALO.

Ak! Isabella veed I vel, at forliebte folk finder de veje, som ingen tænker paa, og seer de midler for at komme till deres forsættes fuldbyrdelse, som ingen seer. Vill ikke bønner hiælpe, saa skall list, og vill ikke list, saa skall magt, om det end skall koste mit liv.

ISABELLA.

Ak kiære Gonzalo! jeg har stor medynk over 179 Eders elendige tillstand, jeg vill ikke meere straffe Eders foretagende, ti jeg veed, at naar kiærlighed har taget saadan overhaand, at man meere er at ynke end at laste. Jeg skall hiælpe Eder till rette i allt hvad mig mueligt er, gid jeg kun kunde ophitte nogle gode raad, men der seer jeg Pedro komme, gaar I kun till side, jeg vill forsøge, hvad der er ved ham at giøre.

SCEN. 2

Isabella, Pedro.

PEDRO.

Hej! saa gaaer det vel, nu er altsammen reent borte, her er hverken skeer, tallerkener eller Gryder meer i huset. Jeg har commission at laane en Gryde i mit navn, ti i mit Herskabs navn faaer jeg ikke en i den hele bye; Men hvor skall jeg faae den till laans? og om jeg faaer den till laans, saa har vi intet, det jeg veed, at kaage deri. Ti allting er saa øde, at der er intet tillbage, uden titler, signorier og højheder, hvilke om man kommer dem alle i gryden, vill dog kun give en maver suppe. De holde dog ørene stive, besynderlig Fruen, ti jeg er viss paa hun dødde heller af hunger, end gav eet bogstav bort af hendes store navn. Gid jeg aldrig blive saa sinded! Jeg er nu i en gandske anden extremitet, ti førend jeg skulde lide nød, saalte jeg ikke allene mit Fæderne-navn, men og min ære for een styk von achten. Højhed er vel en god ting, men enten man vill bruge den till middags maaltid eller afftens maaltid, saa mætter den ligemeget. Jeg har i sinde at holde ud her i huset endnu 8 dage, imidlertid faaer jeg mad og drikke i byen hos gode venner, og lader mit Herskab sidde hiemme og stikke deres tænder, naar de har ædt en

urtesuppe, og mætte sig i steden for confect med deres Forfædres bedriff ter. Men see! hvem er her? underdanigste tiener Madame, gaaer hun saa alleene uden Hofmesterinde.

ISABELLA.

Ja Pedro, jeg er kommen saa vidt till alders, 180 at jeg kand gouvernere mig selv, hvorledes lider dit Herskab?

PEDRO.

Der er fremmede hos os till bords, jeg skall ud i byen at kiøbe confect.

ISABELLA.

Hvilke fremmede er der da?

PEDRO.

Der er Duc de la Vera Crux med Fyrstinden Donna Emilia de las Spádas, Hierosme Victor, Abad de St. Jago, il Marqvez Ferdinando Gonzalo, Philippo de Cifuentes med la Marqvesa hans Frue, og utallige andre, som jeg er for ringe at tale om.

ISABELLA.

Saa tør jeg da ikke vove at give visite der i dag?

PEDRO.

Nej vi har ordre ingen at indlade i dag, uden de kand regne deres slegt at have været gamle Christne før de Morers tider i Spanien.

ISABELLA.

Men hvor kommer det, at de tractere saadan i dag? de pleje dog ikke gierne tractere.

PEDRO.

Det er till en Erindring formedelst en Victorie, som En af deres Forfædre Don Ramiro de Colibrados paa denne dag erholdt over kongen af Mesopotamien, som han tog fangen till Toledo. Det var ikke godt, at der skulde falde mange slige dage ind om aaret, da fik Herskabet en u-lykke i sin pung, jeg tør sige, at paa saadan dag slipper det ikke med 1000 styk von achten.

ISABELLA.

Men hvor kommer det Pedro, at du paa saadan højtidelig dag gaaer med saadan pialtedt og synderrevet Liberie?

PEDRO.

Det er till Erindring om den hoved-banner, som højbemeldte Ramiro de Colibrados førte.

ISABELLA.

Jeg veed jo, at Generalen selv ikke førte Fanen udi Slaget.

PEDRO.

Nej Madame, jeg sâe jo hans Fendrik, samme hoved-banner blev af musqvetkugler udi slaget saadan tillredet, at den saae ud ligesom mit liberie.

ISABELLA.

Men hvor længe er det, siden Don Ramiro vandt den seier?

PEDRO.

Det er netop 600 aar i dag.

181

ISABELLA.

Hillemænd det er jo ikke 300 aar siden kugler og musqveter kom først i brug.

PEDRO.

Ja Madame jeg er for ringe till at disputere med hende, jeg vill derfor lade det staae ved sit verd, men det kand jeg giøre rnin Eed paa, at Standarten blev forbandedt ilde tillreded, og at jeg till Erindring deraf bær altid saadant liberie i dag.

ISABELLA.

Men mig synes, at jeg har seet dig i dette pialtede liberie een heel maaned.

PEDRO.

Eenhver maa jo gaae som han lyster, jeg har saa mine visse raisons dertill.

ISABELLA.

Hvad raisons kand der være till at gaae udi et højfornemme Herskabs ærende saa pialted? folk skulde jo kunde falde paa de tanker, at huset var geraadet i armod.

PEDRO.

I armod? jo jo, et Herskab, som kand regne over 1733 gode og rigtige Ahner, skulde geraade i armod? Om jeg nu ikkun vill regne 2 Styk von Achten for hver Ahne, saa løber det sig dog till en forbanded sum.

ISABELLA.

Jeg holder for at det er armod, intill jeg hører bedre raisons.

PEDRO.

For at føre hende da af de tanker, skall jeg give hende mine raisons. Vort Herskab merker, at det bliver saa forbandet gemeent nu at holde prægtigt liberie, og at fornemme folk nu omstunder intet kand have for sig selv, hvorfor de har hittet paa denne invention; ti saa snart Vi merker, at gemeene tienere gaae pialtede igien, saa tâer jeg mit skramererede liberie paa igien. Madame har jo selv merket till Hoffet udi Madrit, at naar borgerfolk studser allermest, saa gaaer Hoff-folket allerslettest.

ISABELLA.

Det hender tit, men de gaae dog aldrig pialted.

PEDRO.

Ja ja Madame, mit Herskab veed nok hvad det giør, det begynder min troe aldrig noget, uden det er vel overlagt tillforn.

ISABELLA.

sagte. Jeg skall nok komme ham saa længe, indtill han bekiender, *højt,* men Pedro, du sâe jo nys, 182 at du bar dit pialtede liberie till Erindring om den hoved-Standar, som blev skudt i stykker i det store slag.

PEDRO.

sagte. Gid du faae en ulykke med dine spørsmaal, *højt,* jeg kand ikke erindre hvad jeg sâe Madame, men det veed jeg, at Herskabet har huset fuldt af guld og juveler, og naar saa er, saa kand jeg ikke gaae saaledes af armod. Tænk engang Madame, de har i blant andre kostbare sager en stamme-bog, som er værd mere end 1 tønde guld.

ISABELLA.

Men maaskee om den kom paa Auction, kunde den ikke drives op uden till 4 skilling, uden der maatte findes underlige liebhabere, men en jøde gav ikke saa meget derfor, det veed jeg.

PEDRO.

Hvad skall man regne jøder? jeg veed den, der har givet mange 1000 for en Jomfrue-dom, som en jøde dog ikke havde tillhandlet sig for een skerv. Men for at komme till materien igien, da vill jeg ydmygst bede, at Madame har andre tanker om mit Herskab, ti jeg kand forsikkre, at det kun er onde mennisker, som sige, at de ere fattige.

ISABELLA.

Jeg vilde ønske af mit hierte, Pedro, at det var som du siger, men jeg hører baade kræmmere og handverks-folk klage over penge, som de har at fodre.

PEDRO.

Ej Madame, hun skiemter kun, jeg veed hun forstaaer sig bedre paa verden, hun veed jo, at det er højeste mode i alle fornemme huse at lade folk løbe effter deres penge. Troe mig, det er ikke af penge-mangel, at Herskabet lader dem saa løbe; Herren og Fruen veed at leve, og laer see i den post saa vel som i alle andre, at de ere fornemme folk. Jeg kiender en kræmmer her i byen, der gaaer endnu og kræver i et fornemme hus for et stykke Netteldug, som hans oldefader crediterede, og kommer maa skee till at løbe endnu i 10 aar, ti huset er næst vores fast det fornemste i hele Spanien.

ISABELLA.

Da bruger Vi ikke den mode i vort hus, ti min broder Gonzalo lader sig aldrig kræve 2 gange.

PEDRO.

Det troer jeg nok Madame, der er og stor forskiel 183 paa vort hus og deres. Det er jo bekiendt, at vor familie er den ældste og fornemste i hele Spanien.

ISABELLA.

Men jeg holder de rigeste familier for de fornemste.

PEDRO.

Jeg veed ikke hvad Madamen mener dermed, hun maa troe mig at mit Herskab er ikke fattigt, ja hun kand komme i fortred over slige ord. Jeg gaaer i pialtedt liberie, det er sandt, men det er ikke formedelst mit Herskabs fattigdom, ti jeg kand viise Madamen, at hvor slett mine klæder ere, saa bær jeg dog silke tørklæder i min lomme.

Trækker et gammelt tørklæde op af lommen, hvorved følger et tørt stykke skimledt brød, som falder paa Gulvet.

ISABELLA.

Ha, ha, ha! der tabte du et stykke af din rigdom paa gulvet.

PEDRO.

Det er et stykke choqvelade, Madame.

ISABELLA.

taer det op for ham. I nej, det er jo grovt skimlet brød. See! er det choqvelade?

PEDRO.

Nej, Madame, det er sandt, det er ikke choqvelade, det er et stykke brød, som jeg tog med mig for en viss aarsag skyld, ti hver gang jeg skall gaae ærende till Førsten af Broqveldoro, maa jeg tage et stykke brød med mig for at give Port-hunden, at han ikke skall bide mig.

ISABELLA.

Du har rett, Pedro, ti rige folk ere bange for livet, ha ha ha!

PEDRO.

Jeg maa tage mig den dristighed at reprimendere Fruen, det lader ilde for saadan Madame at lee.

ISABELLA.

Jeg takker min kiære Pedro, for god advarsel. Ha, ha, ha!

PEDRO.

Fy! lad saadant være Madame. Fruen kand miste sin reputation derover, om nogen fik det at see og

høre.

ISABELLA.

Bie et øjeblik, jeg har noget at sige dig. Hvoraf kommer det, at du som har saa stor forstand og saa mange dyder, vill tage dig en tieneres skikkelse paa, du kunde min troe nok tiene till andet.

184

PEDRO.

Jeg har ikke studeret, Madame, ellers takker jeg mine Forældre for god optugtelse. Naturen har ogsaa været temmelig gavmild imod mig, jeg giorde ikke rett, om jeg sagde andet. Men veed Madamen nogen bedre leilighed for mig?

ISABELLA.

Ja vist, jeg veed ingen bedre till at skrive Almanaker end du, og det er en Profession, som man kand leve vel og reputerlig af.

PEDRO.

Men jeg har altid hørt, at den, der skall skrive saadant, skall brav kunde lyve.

ISABELLA.

Jeg kiender og ingen, der er lykkeligere i at inventere end du. Havde du sagt, at dit Herskab sad hiemme, og æder urte-suppe, som sanden er, og at du i steden for at hente confect er gaaen ud at betle dig et maaltid till, saa havde jeg aldeles ikke raadet dig till den profession.

PEDRO.

At tale den rene sandhed, da vilde jeg gierne dølge mit Herskabs nød og elendighed, saa vidt mig mueligt er, men nu har dette stykke brød røbet os.

ISABELLA.

Nej Pedro, dit liberie gir blant andet tillstrækkelig till kiende, hvorledes conjuncturerne er udi familien.

PEDRO.

Jeg er bange for deres egne klæder vill giøre det endnu mere beviisligt. Min Herre gaaer vel endnu i en fløjels kiol, men det andet svarer ikke dertill. Fruen klipper alle bagstykkerne af klæderne for at bøde paa Forstykkerne, derfor vender hun i compagnier ikke gierne ryggen till folk. Naar hun gaaer fra folk, gaaer hun baglends, ikke af ydmyghed, som Endeel giør, der gaae fra dem, som de har respect for, men af lutter storagtighed, at ingen skall see den fattigdom, som er afmaled paa bag-enden, og naar hun endelig af fornødenhed maa vende sig om, maa jeg eller Cammer-pigen tiene till bagstykker.

ISABELLA.

Af all den nød kunde de i en hast blive hiulpne, dersom de vilde sætte noget af deres urimelige ambition 185 till side, og give deres dotter till Gonzalo, som bær stor Herlighed for hende.

PEDRO.

Jeg veed de har offte talt derom med haanhed, men maaskee nu deres nød er paa det yderste, at de beqvemmede sig dertill, dersom Madamen gik selv till dem, og giorde forslag. Men der kommer Cammer-pigen, det er best, at Madamen overlægger den sag med hende, det er en forslagen pige.

SCEN. 3

Leonora. Isabella. Pedro.

LEONORA.

Ej du fortvilede skelm, du brød-tyv, du tog mit brød, som laae paa skorstenen.

PEDRO.

Hvilket brød?

LEONORA.

See kun, hvor hellig han kand stille sig an! fort giv mig mit brød tillbage, jeg har intet andet at spise i dag.

PEDRO.

Ej snak betænk dig, hvad du giør, førend du skielder en ærlig mand for brød-tyv, jeg er nok lidt horagtig, men intet tyv-agtig.

LEONORA.

Fort, ingen snak.

PEDRO.

Jeg kand giøre rnin Eed paa, at jeg intet brød har tâet.

LEONORA.

Kunde tyven kun sværge sig fra galgen, saa blev der ingen hængt.

PEDRO.

Jeg vil sætte min ære i pant derpaa.

LEONORA.

Hvor mange ærer har du vel? du har jo forsoret dig saa offte, hid med mit brød igien, du tyv. *Hun trækker brødet op af lommen, de brydes sammen, de faae hver sit stykke, hun bliver Isabella var, slaaer sig for brøstet, og vill løbe bort.*

ISABELLA.

Hør Leonora, jeg har eet ord at tale med jer, som er magt paa liggendes.

LEONORA.

Ak, Madame! jeg er færdig at daane af bludsel.

ISABELLA.

Er Herskabet hiemme, Leonora?

186

LEONORA.

Ja det er. Jeg skulde lave till choqvelade, og den skielm Pedro stak nogle choqvelade-kager i sin lomme, som jeg nu tog fra ham.

ISABELLA.

Det Herskab er sandelig lykkelig, der har saa troe tieneste-folk, der saaledes kand dølge deres armod. Men som tillstanden er fast den hele stad bekiendt, og I nu har røvet jer selv saa giør det ingen gode at dølge saadant mer.

LEONORA.

græder.

ISABELLA.

Græd ikke mit barn, de gotfolk kand endnu hiælpes. I veed maaskee vel, at min broder Gonzalo bær Herlighed till Eders Jomfrue.

LEONORA.

Ak Madame! jeg veed det nok, men det giør 187 ingen gode at tale derom. Jeg har hørt min Frue forundre sig over Gonzaloes dristighed, at han tør undstaae sig at pretendere alliance med dem. Jomfruen, som saa vidt jeg kand merke, er Gonzalo tillbøjelig, lod sig for nogle dage siden forlyde i hendes Forældres nærværelse, at u-ligheden var ikke saa stor, hvorover hun er siden bleven af Forældrene mistænkt, og haardt indsperred.

ISABELLA.

Det er mig usigelig kiert, at jeg hører saadant.

LEONORA.

Mig derimod usigelig u-kiert, ti det er et allerkiereste barn, hvis hendes graad og taare ikke havde holdt mig tillbage, havde jeg for længe forladt huset.

ISABELLA.

Nej jeg mener det er mig kiert, at hun selv har godhed for min broder; ti det gier mig forhaabning at kunde lykkes i mit anslag, besynderlig om I vill staae mig bi, hvilket ikke skall blive u-belønnet.

LEONORA.

Madamen har at befale over mig derudi, ti hvis list og intriguer kand hiælpe, da kand jeg giøre tieneste saavelsom En anden. Men det er best, at Madamen giør Forældrene først forslag, maaskee den yderste armod kand have dæmpet noget af forrige Hofmod. Vill Madamen besøge Herskabet selv om en % time, skall jeg mage det saa, at hun faaer dem i tale.

SCEN. 4

Isabella. Gonzalo.

ISABELLA.

Giv Eder nu till freds Gonzalo, og lad mig raade. Om 1/2 time gaaer jeg hen og besøger Don Ranudo, og bruger der all min Veltalenhed, hvis det ikke kand hiælpe, faaer vi see till, om vi kand hitte paa andre midler. Jeg har alle hus-folkene paa min side, som har lovet at staae mig bi.

GONZALO.

Ak! min allerkiereste Søster, gid jeg kunde slaae mit sind till roelighed saa længe, men ---

ISABELLA.

Hvilken elendighed! I faaer vel at have taalmodighed, lad os gaae ind saa længe, men der kommer pigen og tieneren tillbage.

188

SCEN. 5

Isabella. Gonzalo. Leonora. Pedro.

ISABELLA.

Min hierte Leonora! her er min broder Gonzalo, som sætter all sin velfærd i jeres hænder. Lad nu see, at I kand udspinde noget till hans kierligheds forfremelse.

GONZALO.

Vær forsikred om, Mademoiselle, at jeg skall findes taknemmelig derfor.

LEONORA.

Monsieur har at befale over min ringe hierne.

PEDRO.

Og over mit hele hoved.

GONZALO.

Men finder I det for godt, at jeg anmoder Herskabet derom?

LEONORA.

I gaar havde det umueligt gaaet an, men maaskee begieringen kand ikke blive saa ilde optagen i dag.

GONZALO.

Hvi mer i dag end i gaar?

LEONORA.

Jo i gaar var endnu lidt proviant tillbage, saa meget som kunde tiene till eet maaltid, og saa længe det er, har man intet uden foragteligt svar at vente. Men i dag har Herskabet aldeles intet at spise sig ved uden deres Forfædres bedriffter, hvorfor modet kand maaskee falde.

PEDRO.

Saa der derfor ikke er saa ærlige Rotter og mus nogen steds, som i vort hus, ti jeg vill garandere for, at endskiønt man vill sætte spise-Cammer-døren aaben for dem, skall de ikke røre det mindste.

GONZALO.

Ak! jeg kand ikke høre det uden medynk.

LEONORA.

Det er dog den eeneste ting, hvorved de skall bøjes. Man maa bruge her samme midler, som man betiener sig af at indtage sterke Fæstninger, naar intet andet vill hiælpe, man maa sulte dem ud.

PEDRO.

Leonora veed nok, hvorledes Fæstninger indtages, ti hun har ladt sig bruge till felds i gamle dage i den Nederlandske krig.

GONZALO.

Nu, nu Pedro, brug ikke saa grovt skiemt.

189

LEONORA.

Man kand ikke agte hvad han siger, han sparer ikke Herskabet selv.

PEDRO.

Det er sandt, man maa jo have nogen friehed i et hus, hvor man tiener af lutter generosité uden kost og løn. Jeg siger dem, min troe, mange sandheder, naar vi ere allene, men naar der er fremmede, staaer jeg dog paa deres respect.

GONZALO.

Men bliver Herren og Fruen dog ikke vred derover iblant?

PEDRO.

Ak nej, de udlægger allting till deres højhed og ære. Naar de ingen mad har, sige de, at det er deres fastedag, det er jo fornemme; naar de drikker vand i steden for viin, citerer de till exempel nogle af deres familie for syndfloden, som allene drak vand, det er ogsaa fornemme. Naar Herren har synderrevne skoe, heder det, at det er giort med forsætt saaledes for ligtorne, det er ogsaa fornemme. Naar Fruen ikke kand komme till kirke for klæder, heeder det, at der holdes Messe i hendes cabinet, det er og fornemme. Og endelig naar jeg gier dem ikke ære for een skilling, heder det, at jeg er Hofnar, det er og fornemme.

GONZALO.

Kiere børn arbeider da paa at forfremme min sag, saa vel som Eders egen nytte, ti naaer jeg mit ønske, blier I alle hiulpne.

LEONORA.

Herren maa ikke tvile om min Redebonhed, som har overvundet allerede det meste, nemlig Jomfruens hierte.

GONZALO.

Men hvad hiælper det mig, naar Forældrene fremture i deres hofmod?

LEONORA.

Min Herre maa først ved sin Frue Søster giøre dem proposition, og naar det ikke lykkes, vill vi hitte paa andre midler, vi kand spille pudser uden fare, ti hele byen hader Fruen og Herren for deres hofmod, og vill glæde sig over, at deres dydige dotter kand saa vell blive forsørged. Gaaer nu kun bort, og slaaer jeg till roelighed, vi skall nok sørge for resten.

190

SCEN. 6

Leonora. Pedro.

LEONORA.

Pedro! jeg forlanger intet af dig i denne sag andet end taushed.

PEDRO.

Jeg kand vel ogsaa hiælpe med et godt raad.

LEONORA.

Hvad raad kand du da give?

PEDRO.

Du skall nok see, at man kand ryste saa hastig gode raad af Ermene, jeg maa have tid till at speculere først, jeg tænker ellers paa een ting.

LEONORA.

Nu hvad har du da opfundet?

PEDRO.

Jeg har intet opfundet, men jeg tænker kun paa een ting, nemlig at naar vi først har ved intriguer

forfremmet denne Herlighed, om vi da skall begive os i tieneste hos Gonzalo.

LEONORA.

Det er best, du bliver kun ved at tænke derpaa, og laer mig raade for sagen i sig selv. Jeg recommenderer dig allene taushed, og at du holder saa gode miner, at Pagen Gusman ikke faaer det at viide.

PEDRO.

Hem! det er underligt, at Fruentimmer vill recommendere mandfolk taushed, veed du ikke hvad en viss Philosophus siger om Fruentimmer, han siger - - - det er min troe meget artigt, kunde jeg kun komme det ihu.

LEONORA.

Han siger, han siger: at slige dosmere, som du er, bør ikke bemænge sig med at læse Philosophiske bøger. Hvad han ellers siger om Fruentimmerets rundtalenhed, eller ej, saa er dette vist, at de fleste hemmeligheder røves af mandfolk over et glas vin, derfor burde i mine tanker ingen, som var overbeviist at have været drukken, betiene noget vigtigt Embede, som udfodrer taushed. Hemmelige sager burde allene betroes Fruentimmerne, saasom de ere ædrue.

PEDRO.

Man betroer dem ogsaa hemmelige sager. Men der kommer Gusman, lad os ikke tale mere derom.

191

SCEN. 7

Leonora. Pedro. Gusman.

GUSMAN.

I faaer en u-lykke, I staaer her og sladdrer. Herskabet har kaldet paa jêr 3 gange. Naar jeg vill snakke med dig, Leonora, saa har du aldrig tid. Men du kand staae og snakke med denne gemene Laqvais hele timer.

PEDRO.

Du er forbanded fornemme, Gusman, man kand see det paa dit Liberie.

GUSMAN.

Ingen snak, strax ind.

192

ACTUS II

SCEN. 1

Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

DON RANUDO.

Nej! Donna Olympia, han var ikke vor Stam-fader. Jeg kand viise af vort Slegte-Register en Colibrados, som var i Estremadura halv 100de aar, førend de Mohrer komme i Spanien. Vi ere langt fornemmere Folk end I tænker.

DONNA OLYMPIA.

Ak er det mueligt Don Ranudo! viis mig ham.

DON RANUDO.

See her den Antonio de Colibrados, som I her seer, var meget ældre.

DONNA OLYMPIA.

Det vilde jeg i sandhed ikke have mist for 1 million. Jeg havde altid bildet mig ind, at jeg havde fornedret mig ved vores Egte-skab, mit eget Slegte-Register kand jeg paa mine fingre som mit ave Maria, fra Juliano de monte Ricco indtill min Fader Ramiro Melchior de monte Ricco.

DON RANUDO.

I giør vel deri Donna Olympia, at I stedse har indprentet det udi Eders sind, ti det er det største clenodie, som vi haver.

PEDRO.

Jeg mener, Herre, det er ogsaa det eeneste, ti hvad som ellers findes udi huset, kand neppe beløbe sig till een styk von Achten, om det kom paa Auction.

DON RANUDO.

Det vill ikke sige, Pedro, mit navn, mit Slegte-Register er mig Rigdom nok, naar jeg læser udi denne bog, og seer mine Forfædres bedriffter, kand jeg blive saa mædt, som jeg havde været till det største Giestebud.

PEDRO.

Ja jeg kand lett begribe, hvorfor Herren og Fruen ikke skiøtter om mad, hvo der har 5 a 6 snese Colibradoser 193 i maven, kand ikke faae rom till noget. Jeg har tit tænkt paa, naar jeg har hørt det knurre i Herrens mave, at det maa være disse gamle Colibradoser; disse gamle Helte føre krig effter deres død, naar det knurrer saa hos mig, saa er det af sult, men det er en anden sag med min person, jeg har en gemen tom mave, hvorfor jeg maa have mad, ti jeg kand ellers ikke tiene Herren og Fruen længere.

DONNA OLYMPIA.

Det er forskrekkeligt med disse gemene folk, jeg troer virkelig, at de maa være skabt af anden grov materie, og have anden Siæl end vi fornemme, all deres attraa er kun till bugs fylde, mon saadanne folk, min hierte Don Ranudo, som er af saa ringe stand, ogsaa blive salige?

DON RANUDO.

Ja jeg troer nok i visse maader de kand blive salige, men ikke saa fuldkommelig som vi andre, ti som der er forskiell imellem en høj og ringe, saa er der og forskiell imellem gemene folk og u-mælende beester, jeg understaaer mig ikke at negte dem salighed, hvorvel af deres brutale meninger, som de har, man ikke skulde kunne spaae dem meget godt.

PEDRO.

See engang, Herre, hvordan mit liberie seer ud!

DON RANUDO.

Det er dog et fornemme liberie.

PEDRO.

Ja det er ikke allene fornemme, men end og durchleuchtigt. Det er mig ellers kiert, at Herren har noget at trøste sig ved i den anden verden, ti i denne verden har Herrens højhed ikke ført andet med sig end

sult og armod.

DONNA OLYMPIA.

Pedro du maa erindre dig, hvad person du er, og hvad Herskab du taler med, mig synes, du har ganske forglemt det.

PEDRO.

Den eeneste herlighed, naadige Frue, som jeg har her i huset, det er frihed at tale, ti jeg nyder jo intet andet, hvis man betaer mig ogsaa den frihed, kand man sige, at jeg tiener af lutter generositet, vill I give mig det, som andre Herskab giver deres tienere, vill jeg bruge samme respect, som andre tienere for deres Herskab.

194

DON RANUDO.

Ej Donna Olympia! lad ham ikkun bruge sin frihed. Keisere, Konger og Fyrster taaler jo saadan skiemt af lystige hoveder, som de underholde, Vi maa og lade see derudi, at vi ere fornemme folk, tal kun Pedro, du maa gierne sige, hvad du lyster, for os selv, naar du staaer paa vores respect i andres nærværelse.

PEDRO.

Jeg siger: Herrens og Fruens højhed er i denne verden træer, der bær kun slette fructer, nemlig nogle grene forer storagtighed, andre sult og tørst, derfor maaskee renderer det mere i det andet liv.

DON RANUDO.

Snak Pedro. Fornemme folk ere ikke fattige, de heede jo riccos hombres D: rige folk.

PEDRO.

Det er sandt, de heede rige folk, ligesom Monkene Guds tienere, ti de sidste ere ligesaa gudfrygtige, som de første ere rige. At heede rige folk det er jo at være titulair rige, hvo som er titulair rig, kand ikke være virkelig.

DON RANUDO.

Hvad tænker I paa Donna Olympia, I staaer og grunder saa meget?

DONNA OLYMPIA.

Jeg staaer og tænker paa hvoraf det kand komme, at ingen Poëter lod sig indfinde i gaar med vers till vor navne-dag.

PEDRO.

Ha ha! jeg hører Fruen kiender ikke vore Poëter rett, her i huset kommer aldrig nogen Poët mer, her er ingen magneter, som trækker saadant jern. Om Herskabet vilde skrive udi orden alle husets titler, og kline dem over porten, og skredderen, vor Naboe, vilde sætte en steeg eller postey i sin Forstue, saa skall man see, hvilken magnet er sterkest. Jeg kiender alle Poëter her i byen, hvilken Poët jeg vilde give et middags maaltid, skulde gierne regne mit Slegteregister fra kong Salomon, og sætte Siæl og salighed till paa rim, eller rime sig fanden i vold paa, at jeg var fornemmere end baade Herren og Fruen.

DONNA OLYMPIA.

Jeg maa lee af Pedro. Det var en slet cour Poëten giorde Pedro, naar han regnede hans 195 slegt-register fra kong Salomon, det var jo Pedro at giøre dig till en jøde.

PEDRO.

Jo jo. Var kong Salomon en Jøde? Jeg kiender nok kong Salomon, det maae Fruen troe, i hvor u-lærd jeg er. Men jeg siger: Poëter, naar de giøre vers, spørge ikke gierne om den mand, de vill rose, er gudfrygtig, dydig, mandhafftig, men om han kand betale verset, saa snart de see da belønning, fører Fanden dem strax op paa spidsen af Apollo eller Helicon, som de kalde det, og der strax blive de fulde af Poëtisk Geist, at der gaaer vers fra dem baade for og bag. Men see de ingen belønning, saa see de og ingen dyder, og er da ikke et rim i deres hele legeme, om man vilde skiære dem op, og lede effter dem under deres kallun, det maa jeg forstaae, ti jeg er selv i visse maader ogsaa Poët, saasom jeg kand regne over 6 Poëter i min famille, som alle vare saadanne slyngler.

DON RANUDO.

Derfor er du just ikke selv Poët, fordi du kand regne Poëter i din famille.

PEDRO.

Saa kand jeg og sige: derfor er Herren ikke just fornemme, fordi han kand regne saa mange store mænd i sin famille, ti skall den allene kaldes Poët, som giør vers selv, saa bør den og allene kaldes høj, der giør store gierninger selv.

DON RANUDO.

Nej Pedro, det sidste har man ved fødselen.

PEDRO.

Poesien ligeledes, man siger jo: Poëter fødes.

DON RANUDO.

Ja det er paa en anden maade.

SCEN. 2

Leonora. Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

LEONORA.

Her er Isabella Gonzalos Søster uden for, som forlanger at faae Herskabet i tale.

DONNA OLYMPIA.

Bed hende have taalmodighed eet øyeblik i en anden stue, mens vi lave os till at tâe imod hende.

196

DON RANUDO.

Giv hid min fløyels kiol, Pedro.

PEDRO.

Den vill parere vel till de hullede strømper. DON RANUDO. Er der hull paa mine strømper?

PEDRO.

Nej ikke over 16. DON RANUDO. Tag noget blek Pedro, og smørr paa hullene, saa synes de intet.

PEDRO.

Jeg er bange Herre, at eet heelt blekhorn vill ikke forslaae, ti der er saa mange huller. DON RANUDO. Kom, giør som jeg bêer dig. *Han smør blek paa hullene.*

197

PEDRO.

Skall der ogsaa smøres blek paa skoene, ti der er ogsaa store huller paa dem?

DON RANUDO.

Nej! det gaaer ikke an, jeg kand sige det er giort med villie formedelst ligtorne.

PEDRO.

Men der er intet bagstykke paa kiolen, det kand man jo ikke sige er giort med villie formedelst ligtorne?

DON RANUDO.

Pedro, din artighed diverterer mig vel undertiden, men undertiden gaaer den noget for vidt, det vill dog intet sige, naar du kun er ærbødig imod mig i fremmedes nærværelse, giør dig ellers ingen umage for kiolen, jeg skall nok mage det saa, at ingen faaer den bageste deel at see.

PEDRO.

Men var det ikke bedre, Herre, at vi solte denne halv fløyels kiol, og kiøbte en hel stoffes kiol derfor?

DON RANUDO.

Nej Pedro! det første gier tillkiende, at om jeg ingen rigdom har, saa har jeg dog et højt hierte. Dersom jeg var allene klædd i slett stof, kunde folk tage mig an for en borgere, eller tænke, jeg havde satt min højhed till side, men nu om jeg bær ingen rig, saa bær jeg dog en fornemme klædning. Er Fruen klar?

DONNA OLYMPIA.

ligeledes oppudsed svarer: Ja jeg er ganske færdig.

DON RANUDO.

Ak Donna Olympia, hun er galante, og glimrer som Escurial.

PEDRO.

Ja Herre, men paa den anden side seer man afrnalet vores Hospital.

DONNA OLYMPIA.

Lad nu kun Madame Isabella komme ind.

Leonora gaaer till dørren for at introducere hende, og Pedro staaer bag Herrens stol med briller paa effter den Portugisiske mode.

SCEN. 3

Don Ranudo. Donna Olympia. Isabella. Pedro. Donna Olympia sidder i en lehnstol meget spansk, stikker sine tænder. Don Ranudo giør det samme, de reiser sig 198 lidt op af stolen, indtill en stol bliver satt till Isabella, men sætter sig ned for hende. Pedro staaer med en Viffte, og kiøler dem.

ISABELLA.

Jeg beder 100 million gange om forladelse for min dristighed, at jeg understaaer mig at incommodere naadige Frue med en visite i dag.

DONNA OLYMPIA.

Ingen incommodation, Madame, Vi ere vante till at tage imod visiter fra morgen indtill aften. Jeg troer Vi har hafft allerede i dag over 8 fornemme visiter. Kand ikke Don Ranudo erindre sig, hvilke personer har været i vort hus i dag.

DON RANUDO.

Nej det er mig u-mueligt. Folk søger vort hus som et hoff, Pedro kand du erindre det?

PEDRO.

snøvler med sine briller, og læser af sin tegne-bog. Det var Conde Jago de Monte d'Oro, Marqvez Ferdinando de Leo negro, med Marqveza hans Frue. Don Sebastian de Broqvel Doro, et Ducas de Santa Cafa med hans Fyrstinde, og Marqvez Ferdinando Gonzalvo Philippo Carlos Jago Sebastiano Manuel de

Rifuentes med hans Frue, *sagte:* den sidste maa have hafft mange til Fadder, efterdi han har saa mange navne.

DONNA OLYMPIA.

Nu hører Madame, hvilke visiter vi har hafft i dag allene. Madamen pardonerer mig ellers, at jeg sidder og stikker mine tænder, Vi sad og aad en Capun nyelig, det kiød incommoderer altid mine tænder.

ISABELLA.

Naadige Frue bruge kun sin commodité. Jeg er ellers hid kommen i dag som en commissionaire for en fornemme person, der intet heller forlanger end at være Herren og Fruen recommendered.

DONNA OLYMPIA.

Det er min Herre saa vel som mig en stor fornøyelse at kunne tiene godt folk. Han vill maa skee reise till Madrit, og forlanger Recommendations brev med fra Os. Men hvad er det for en Person?

ISABELLA.

Det er min broder Gonzalo, som har kierlighed till deres dotter Donna Maria.

DONNA OLYMPIA.

Jeg saa vel, som min Herre, Madame, 199
200 har stor estime saavel for dem, som for deres broder, saa vidt som vor stand vill tillade, men - - -

ISABELLA.

Jeg veed nok hvad Fruen vill sige; deres famille er ældre end vores, og at den u-liighed tillader ikke at indgaae saadan alliance, men mon der ikke kand blive en fuldkommen ballance, naar Vi ligner Vores midler med Deres?

DONNA OLYMPIA.

Ak Madame! det er os ganske ikke orn penge at giøre. Jeg lider heller yderste armod, end giør noget, som er vor famille u-anstændigt. Jeg vill viise Madame vores Slegte-Register, og saa skall hun see, at det er en ting, som ikke kand lade sig giøre; Jeg erindrer mig min Hr. Fars sidste ord vare disse: Jeg effterlader dig ingen midler, min dotter, men højhed, frygt Gud, hav respect for Helgene, og døe heller i armod, Jomfrue, end giør noget, som er familien u-anstændigt, paa hvilke ord han opgav sin aand.

ISABELLA.

Det var en meget gudelig formaning, at raade paa sit yderste till hofmod.

DONNA OLYMPIA.

Det var ingen hofmod, Madame, men en honete ambition; Jeg har og fult hans formaning, og allieret mig med eet af det ældste hus i Spanien.

ISABELLA.

Men efftertænk, Velbaarne Frue! hvilken elendighed det er for fornemme folk ingen midler at have till at holde standen ved lige, ti foruden det, at man lider nød, er man underkast spott og raillerie.

DONNA OLYMPIA.

Jeg kand forsikre, Madame, at jeg ikke saalte eet bogstav af mit stammenavn for den beste Herre-gaard udi Spanien.

DON RANUDO.

Det var Heroisk talt, Donna Olympia, det burde skrives med gyldne bogstaver: Jeg sælger ikke een bogstav for den beste Herregaard.

Pedro repeterer det samme, og tegner det i sin bog.

ISABELLA.

Men deres dotter mister jo intet af sin høihed derfor.

DON RANUDO.

Ej Madame! det maa vi bedre forstaae, 201 all verden veed jo hvilken forskiell der er imellem de las Minas, og de Colibrados.

ISABELLA.

Men slige familier forbinde sig dog offte sammen.

DON RANUDO.

Om all verden giorde det, saa giør Don Ranudo de Colibrados det ikke.

Pedro repeteret det igien og tegner det an.

ISABELLA.

Jeg merker nok, at de Nationer har rett, som skiemter med de Spaniers hofmod.

DON RANUDO.

Siger ikke det Madame, der findes nationer, hvor store familier end have større ambition, der er et slags fornemme folk udi Indien, som man kalder Nairos, hvilke toer deres hænder, naar de har rørt ved folk af anden stand, og laer derfor vare om, naar de gaaer ud, at ingen maa komme dem nær.

ISABELLA.

Det er jo smukke polerede Nationer I citere till exempel. Jeg merker nok, at jeg her forgieves anvender min veltalenhed; Jeg tâer saadant afslag ikke ilde op, men heller bær medynk over deres slette tillstand og armod, som jeg seer, de ved deres ambition ikke kand reddes af.

DONNA OLYMPIA.

Hold kun inde, Madame, med slig bebreydelse. Dersom nogen tør forekaste os, den skall det meget ilde bekomme. Det er en medisance, Madame, man er just ikke fattig, fordi man ikke altid har rede penge, man sætter undertiden penge ud paa rente till det yderste, og derudover naar man fattes, selv maa laane, det er kun onde mennisker, Madame, som siger, at vi ere fattige.

Medens hun siger det, gaaer lehnestolen, som er daarlig og raadden, i stykker, og hun falder saaledes paa gulvet, at ryggen vender op, og det pialtede og synderrevne rygg-stykke bliver seet af Isabella, som seer derpaa med forundring, og vrier hænderne af medynk. Don Ranudo søger at vende hendes øyne derfra, men hun bliver ved at beskue Fruens rygg.

DON.

RANUDO. Det er skammeligt med den stolemager, 202 at han giør saadant falskt arbeide, den stol har vi dog ikke havt uden i 2 aar.

ISABELLA.

Ak Don Ranudo! hvortill tiener at sætte saadan farve paa allting, mig synes at Herrens Skoe ere mere end 2 aar gamle.

PEDRO.

Jeg har skaaret alle Herrens skoe saaledes effter ordre, ti Herren er piaged med lig-torne, og Fruen ligeledes, hvorfor hun ingen Rygg-stykker taaler.

Isabella græder, tâer afskeed, Leonora følger hende ud.

SCEN. 4

Leonora. Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

LEONORA.

Madame Isabella lod formelde sin underdanigste respect, og bad Herren og Fruen ikke vilde forsmaae den lille Guld-børs, som hun flyede mig.

DONNA OLYMPIA.

Ej den Canaille, mener hun, vi ere staadere, flux tilbage dermed, og kast hende den i næ- sen, det skall min troe ikke blive u-hævnedt, ti det var en dristighed uden liige. En lumpen de las Minas vill give allmisse till Monte ricco, hvis olde-moder forskød saadan beiler, som Don Alphonso de Ribera.

Leonora løber ud med pungen, og kommer strax igien, og Pedro aber dem effter, taler vexelvis ogsaa fnysende.

PEDRO.

Og effterlod sin Sønne-dotter till arv 2 forskrækkelige kister, een fuld af hofmod, og een fuld af armod.

DON RANUDO.

Vill hun give allmisse till En Colibrados, hvis Forfædre har giort riget saa store tienester.

PEDRO.

Og hvis Effterkommere sidder den hele dag paa en lehnstol, og stikker deres tænder.

DONNA OLYMPIA.

Hvis Forfædre giorde aldrig presenter endogsaa till Staadere, uden i Guld og Juveler.

LEONORA.

Og hvis Effterkommere ikke kand giøre presenter uden salv. ven. af noget andet.

DON RANUDO.

Hvis Forfædre ere blevne ophøjede allene ved deres dyd og tapperhed.

203

PEDRO.

Hvis Effterkommere burde stødes ned paa hoved af høihed igien formedelst deres u-dyd og ørkesløshed.

DON RANUDO.

Som nedstiger i gerade linie fra den store Don Prospero de Colibrados, der udi det slag ved Burgos slog 400 Morer ihiel med sin egen haand.

PEDRO.

Og hvis berømmelige plante den store Don Ranudo omkommer hver dag flere creaturer med sin negl.

DONNA OLYMPIA.

Hvad vilde min Stamfader Don Juliano de Monte Ricco sige, om han kunde staae op og see saadant?

LEONORA.

Han vilde sige: tag imod pengene din Giek, og kiøb derfor noget tøy till bag-stykker till din kiol.

DON RANUDO.

Hvad villde Don Antonio de Colibrados da ikke sige, om han stod op af graven?

PEDRO.

Han villde sige: sætt din højheds griller tillside du Narr, gaa hen og arbeid, at du kand fortiene noget till et par skoe.

DONNA OLYMPIA.

Hvad villde En af mine Forfædre Donna Adorinda sige? der vegrede sig ved at tage imod 100000 styk von Achten, som i henseende till hendes Herres tieneste blev hende tillbudne af Regieringen.

LEONORA.

Hun villde sige: hos mig var det en dyd, som havde derforuden rigdom nok, men du fortiener at trækkes i daarekisten, som er færdig at døe af sult, og dog foragter godt folkes gave.

DON RANUDO.

Hvad villde da Don Gusman de Colibrados sige, der depenserede allene 1 tønde Guld paa 3 pyramider at oprette?

PEDRO.

Han villde sige: Er det mueligt, at slige skabhalse kunde komme af vore lender, der ved daavenhed ere bragte i saadan stand?

DON RANUDO.

Dog maa skee hun har giort det i Eenfoldighed, det slags folk ere som bønder at regne imod os, hvis man vidste, at hun havde giort det af foragt, skulde jeg udrødde deres hele famille, men jeg troer, at det er af pur Eenfoldighed, og derfor vill ikkon lee deraf. Var det ikke en artig historie, Pedro?

204

PEDRO.

Jo min troe, var hun artig, jeg veed ikke om Herren mener det, at Fruen faldt paa Gulvet, og man fik hendes durchleuchtig rygg at see?

DON RANUDO.

Nej jeg mener, at saadann gemen Qvinde villde give os allmisse.

PEDRO.

Nej jeg mener, at hun fik Fruens Rygg og Herrens skoe at see, ti det andet var ikke underligt. Jeg kand forsikre Herren, at hvor fattig og nødliden jeg end er, saa havde jeg forgangen dag, da jeg af en hendelse var bleven begaved med 4 sk., nær understaaet mig at give dem till Herskabet af medlidenhed. Men det er allene artigt og forunderligt, at Fruen og Herren fnyser af vrede, naar Guds børn vill række dem haand.

DONNA OLYMPIA.

Don Ranudo! Vi kand ikke have den insolente tiener længere i vort hus, hans skiemt begynder at gaae allt for vidt.

PEDRO.

Jeg kand forsikre om, at Fruen beviser mig en stor tieneste dermed, at hun jager mig paa døren, ti jeg tiener af lutter høflighed.

DON RANUDO.

Hør Donna Olympia! jeg har sagt, at vi maa holde et lystigt hoved noget till gode, udi allt hans galskab er dog alltid noget sandt. Udi dette har han saa vidt rett, at Fruen bør straffes for sin Efterladenhed, at hun ikke skikkede bud till kræmmeren, og i mit navn tog sig tøj ud till en klædning. Hør Pedro! mens vi kommer det i hu, du skall siden løbe hen till kræmmeren Juan, og tage ud i mit navn silke-tøj till en klædning.

PEDRO.

Jeg vill gierne gaae derhen, maaskee kræmmeren har andet sind i dag end i gaar.

205

ACTUS III

SCEN. 1

Donna Maria. Leonora.

DONNA MARIA.

Ak Leonora! min Forældres daarlighed er ikke at beskrive, vores armod er ubeskrivelig, os bydes velstand, men vi skall betle af lutter hofmod. Var det en gemen borgerlig famille, som tillbød os saadan alliance, kunde man endda ikke forundre sig saa meget derover, men det er af et adeligt huus, En af de rigeste og artigste personer i hele provincen, som forlanger mig till brud.

LEONORA.

Min allerkiereste Jomfru, I synder imod Eder selv, dersom I herudi har mindste respect for Eders Forældre, ti jeg finder hos dem ikke ambition, men raserie.

DONNA MARIA.

Ak kiere Leonora! jeg elsker dig for din troeskab imod mig som min egen Siæl, jeg veed, at du for længe siden havde forladt os, havde det ikke væ- ret for min skyld, om jeg ikke kand belønne din troeskab, saa skall himlen belønne den. Jeg forlader mig udi denne Sag paa dig, og følger dine Raad. *(græder.)*

LEONORA.

Græd ikke Jomfru! Vi skal nok hitte paa Raad. Ingen mure ere saa stærke, jeg jo kand rive dem ned. Intet laas saa fast, jeg jo har nøgle dertill, følg ikkon blindt mine raad, saa skall allting have gode veie, jeg har overlagt en ting med Gonzaloes Søster Isabella, som jeg troer nok, skall lykkes, og hvis det ikke lykkes, saa maa vi gaae lige till, og lade os bortføre. Men der kommer Eders Forældre, I maa gaae till side.

206

SCEN. 2

Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

DON RANUDO.

Naa Pedro, hvad sagde kræmmeren?

PEDRO.

Han svarede kort og godt: hils dit bedragerske Herskab, din slyngel, og bed dem betale først, hvad de ere skyldige. Kræmmere ere ikke at skiemte med, naar man er dem skyldig. Naar man kommer i dislige ærinde, falder kræmmer-complementer ikke anderledes.

DON RANUDO.

Har du ingen vidner paa hans mund?

PEDRO.

Det er u-lykken Herre, at han taler ikke med munden, men allene med gebærder effter den Tyrkiske maade i Constantinopel, ti han gav mig et ørefigen først paa den højre side, hvilket var ligesaa meget,

som han vilde sige: din slyngel; og dereffter eet paa den anden side, som jeg kunde udtolke at skulle betyde: hils dit bedragerske Herskab; og siden tog min hat fra mig, hvilket jeg udlagde saaledes: betal først hvad du er skyldig. Siden da jeg løb bort, knyttede han næver, hvilket jeg forstod saaledes: Vill dit Herskab ikke betale med det gode, skall jeg nok med retten tvinge dem dertill. Jeg kand ikke selv tale ved gebærder, men kand forstaae perfect andre.

DONNA.

OLYMPIA. Her er noget forbandet plump canaille i denne by, de har ingen respect for fornemme folk.

PEDRO.

Det er sandt Frue, de burte holde sig det for en ære at blive bedragne af saadant Herskab.

DON RANUDO.

Nu, nu, Pedro, vær noget menagerlig med dine expressioner. Gak kon ud lidt, jeg vill være her med Fruen allene.

SCEN. 3

Don Ranudo. Donna Olympia.

DON RANUDO.

Hør Donna Olympia, hvad skall vi have at spise i dag?

DONNA OLYMPIA.

Ja hvad skall vi spise andet end det 207 samme vi spiste i gaar, i overgaars, og den anden dag; den første Rett bliver urter, den anden Rett urter, og den 3die Rett ogsaa urter.

DON RANUDO.

Men vi kand ikke leve længe saaledes, jeg finder allerede mine kræffter saa formindskede, at jeg kand neppe staae paa mine been.

DONNA OLYMPIA.

Ak gid det stod mig an at arbeide, at jeg kunde fortiene noget till føden, ti hunger er dog et haardt sverd.

DON RANUDO.

Der sidder en fattig bonde uden for døren, og æder, han er derudi lyksaligere end vi.

DONNA OLYMPIA.

Lyksaligere kand han ikke være, ti hvordan end hans villkaar ere, saa er han dog kon en bonde, jeg har ellers medynk over den stakkels mand, at han skall sidde og spise under aaben himmel.

DON RANUDO.

Men hvilket er verst, at spise under aaben himmel, eller at sulte under tag?

DONNA OLYMPIA.

Begge dele ere onde; det første er gement, men mætter dog, det andet fornemme, men mætter intet.

DON RANUDO.

Lad os kalde den stakkels mand herind, at han kand sidde og spise sin mad udi roe, ti derude har han baade Solen, lufften, fluer, mennisker og hunde at drages med.

DONNA OLYMPIA.

Ja lad ham komme ind, jeg har heller en bonde eller borger i mit hus, end en maadelig fornemme mand, ti den første tillskriver mig det som en christelig ydmyghed, men den anden vill passere for min ligemand, og holder det for en Rett at omgaaes med mig.

SCEN. 4

Don Ranudo. Donna Olympia. Bonden.

DON RANUDO.

Hør du fattige mand, trin hid ind med din pose.

BONDEN.

Jeg er for ringe, velbaarne Herre, at gaae ind i saadant hus.

208
209

DON RANUDO.

Vi ere alle mennisker, jeg havde medlidenhed med dig, da jeg saae dig sidde og spise under aaben himmel, sætt dig kon ned paa denne stol, der kand du spise din mad i roe.

BONDEN.

Tak velbaarne Herskab.

DON RANUDO.

Hvor boer du?

BONDEN.

Jeg boer 4 mile herfra.

DON RANUDO.

Hvad har du ført denne gang med dig i byen?

BONDEN.

Nogle snese kyllinger, som ere saalte paa torvet.

DON RANUDO.

Dersom du har nogle gode fede capuner, kand du bringe dem hid en anden gang.

BONDEN.

Vill Herskabet ingen kyllinger hâe?

DON RANUDO.

Nej, jeg er ikke synderlig for kyllinger, den eneste kiød-mad vi æder her i huset, er Capuner og Vildt; Ellers æder vi ikke rett meget kiød-mad.

BONDEN.

Jeg kand nok see det paa Herskabet, ti baade Fruen og Herren see saa mavre ud. *De stryge sig begge to over øynene.*

DON RANUDO.

Hvad er dit navn, min ærlig mand?

BONDEN.

Jeg heder Juan.

DON.

RANUDO. Boede din Faer ogsaa paa samme gaard, som du boer paa?

BONDEN.

Ja.

DON RANUDO.

Hvad var hans navn?

BONDEN.

Jeg veed min troe ikke.

DON RANUDO.

Det er forskrækkeligt ikke at viide sine Forældres navn. Den største fornøjelse i verden er jo at viide sine Forældres navne, og af hvad oprindelse man er.

BONDEN.

Paa landet hos os holder vi det for den største fornøjelse at see jorden bære korn og fructer, som vi kand leve af, at vore hustruer kand faae børn hvert aar, at vore børn kand snart voxe op og gaae os tillhaande.

DON RANUDO.

Det er artigt, og vi høje Stands personer holder det for en byrde at faae mange børn, ti jo flere børn, jo flere udgiffter.

210

BONDEN.

Hos os derimod heder det: jo flere børn, jo flere indkomster, jo flere junkere, jo flere ædere i landet, men jo flere bønder, jo flere arbeidere.

DON RANUDO.

Det er sandt, du taler som en Philosophus. Hvor gammel var du, da du blev gifft?

BONDEN.

18 aar.

DON RANUDO .

Det var noget fortilig. Vi fornemme folk giffter os ikke nær saa tilig, Vi maa undertiden bie i 40-50 aar, inden vi kand komme i stand til at underholde vores familier ligesaa prægtigt som vore Forfædre.

BONDEN.

Vi derimod giffter os saa snart vi ere i stand till at kunne fortplante verden, ti hustrue og børn er os till ingen byrde, jo flere hænder i huset, jo flere arbeidere, jo flere arbeidere, jo større velstand.

DON RANUDO.

Denne mand taler viselig Donna Olympia, Bondestanden er derudi lyksalig; jeg troer ogsaa det er aarsag, at bondebørn ere friskere og stærkere end fornemme børn, effterdi de blive avlede i Forældrenes blomstrende aar.

BONDEN.

Om Herren ikke villde tage det u-naadigt, saa troer jeg ogsaa, det er aarsag, at der ere ikke saa mange Hanreder blant bønder, som blant fornemme folk, ti naar fornemme folk gaaer og bier till de ere 50 aar, førend de kand komme i stand at forsørge et hus, saa kommer de derimod af stand at forsørge en kone, uden saa er, at de fornemme Fruer kand lade sig nøje med mad og drikke allene, hvilket vi holde for u-troeligt hos os paa landet.

DON RANUDO.

Ha, ha, ha! det er en fornøjelse at høre en gemen bonde raisonnere saaledes. Jeg staaer ellers, og seer paa dig med forundring, at du kand æde den grove mad med saadan appetit.

BONDEN.

Ak den ost og brød smager mig maaskee bedre end den beste steg kand smage Herskabet; all mad er god, det er ligesom vi vænner vore maver till.

DON RANUDO.

Vi bør forsøge allting i verden, lad mig 211 for curiositet smage noget af din ost, og see, om jeg kand faae det ned.

DONNA OLYMPIA.

Ak Don Ranudo! det gaaer aldrig an.

BONDEN.

Vill Herren forsøge engang.

DON RANUDO.

Ja nok, af lutter curiositet. Ej det smager ikke saa galt.

BONDEN.

Fruen tâer nok et stykke med.

DONNA OLYMPIA.

Det er sandt, den ost smager vel, jeg villde have forsoret det.

DON RANUDO.

Ha, ha, ha, jeg maa min troe hâe et stykke endnu, det er noget rart, som jeg aldrig havde tænkt at giøre, og som jeg kand fortælle for mine børnebørn. Skiær kon et tykt stykke Juan, og giv os noget af dit grove brød med. *Æder begge brav.*

DONNA OLYMPIA.

Den første historie jeg fortæller, naar jeg kommer till Hove, skall min troe være, at jeg har spist ost og brød med en bonde.

DON RANUDO.

Ha ha ha. Giv os nok et stykke Juan. Jeg vill min troe æde saa længe det smager mig.

BONDEN.

Jeg veed ikke velbaarne Herre, om min ost kand taale flere snit denne gang.

DON RANUDO.

Ha ha ha, *tâer osten selv, og skiær den halve deel deraf,* nu skall du see Juan, at hverken Fruen eller jeg foragter fattig bonde-kost.

Bonden stikker maden i posen igien og kløer sig i hovedet.

DONNA OLYMPIA.

Giv mig endnu et stykke, jeg vill forsøge, om min dotter Frøkenen kand ogsaa æde saadan grov kost, ha, ha, ha, det er artigt nok for en forandring.

BONDEN.

Det sidste snitt Herren giorde kand den hele famille ikke allene giøre forsøg paa, men end og æde sig mætt af.

DON RANUDO.

Naar du kommer till byen igien, kand du frit tale os till.

212

BONDEN.

Herskabet skall hâe tak, *sagte,* men skam faae den, der taer sin madpose offtere med sig.

DON RANUDO.

Naar du nu kommer hiem Juan, saa haaber jeg, at du berømmer os for vor ydmyghed.

BONDEN.

Ja vist, besynderlig om Herren er saa naadig, og gir mig noget vederlag, ti jeg havde sandt at sige nett op saa meget mad, som jeg kunde bruge paa reisen.

DON RANUDO.

Hvad skall vi gie denne ærlige mand, Donna Olympia? Jeg laante 2000 Rosonobler ud till en god venn i dag, og derfor har ikke et stykke guld mere ved haanden, og at give foræringer ud i sølv-penge, kand ikke staae mig an, eller noget af det Colibradiske hus.

BONDEN.

Ak naadige Herskab! jeg vill nok lade mig nøje med sølv-mynt.

DON RANUDO.

Nej, Juan, det kand ikke lade sig giøre. Vi villde miste all vor Reputation derover. Vore belønninger bestaaer enten i guld eller ære.

BONDEN.

Men efftersom Herskabet har intet guld ved haanden, og jeg har selv saa megen ære jeg forlanger, saa vill jeg ydmygst bede om et lidet vederlag udi sølvmynt, at jeg kunde kiøbe mig noget mad igien.

DON RANUDO.

Skall vi da give ham en snees styk von achten, Donna Olympia, men med condition, at han ikke siger det till nogen?

DONNA OLYMPIA.

Ak Herre! det tillsteder jeg aldrig, ti det var en ævig skam for vort hus.

BONDEN.

Jeg skall min troe ikke sige det till nogen, at jeg fik sølv-mynt.

DON RANUDO.

Hør Juan! jeg er viss paa, naar du kommer hiem og fortæller de andre bønder hvad dig er vederfaret, at de vill giøre ære af dig hereffter.

BONDEN.

Om Herskabet er ikke ved penge, saa villde jeg ydmygst bede, at de villde give mig noget af deres mad igien, som jeg kunde bruge paa veien, og vise de andre bønder till bevis, at jeg har været i Herskabets hus.

DON RANUDO.

Jeg vill give dig et aftryk af mit Vaaben 213 som du kand føre hiem med dig till bevis, at du har været her.

BONDEN.

Bliver jeg da ogsaa en fornemme mand, naar Herren forærer mig det Vaaben.

DON RANUDO.

Nej, snak.

BONDEN.

Jeg tænkte, at det bestod allene i vaabenet, ti der er jo mange der ikke beviser deres højhed af andet end af deres og deres Forfædres vaabener, men efftersom det ikke kand hiælpe mig, saa giver mig noget mad at fortære paa veien.

DON RANUDO.

Naar saa nogen tviler derom, og siger, hvor kunde være mueligt at Don Ranudo de Colibrados, som er descendered af Antonio Prospero Alonzo Gonzalo Hyppolito Stephano Mustacho - - -

BONDEN.

Men naadige Herre.

DON RANUDO.

Lopes Melchior Gusman Theodosio Theophrasto Theodoro Carlos Philippe Manuel Baltazar.

BONDEN.

Men naadige Herre.

DON RANUDO.

Manuel Juan Aurelio Sanctio Ramirez Don Jago Juliano Sebastiano Valentiniano Hemogeniano Melchior Lopes - - -

BONDEN.

Men naadige Herre, jeg skulde ---

DON RANUDO.

Gaspar Ranudo Trincalo Ventoso etc etc etc.

BONDEN.

Endnu er jeg lige sulten naadige Herre.

DON RANUDO.

viser ham listen i stammebogen, og siger etc. etc. etc. etc. etc. --- etc. etc.

BONDEN.

Herren maa regne op saa mange Don Julianer og Don Ahner, saa mange Don Qvichotter og Don Sancho Pancher, som han lyster, saa gir det mig - - -

DON RANUDO.

Naar saa nogen, siger jeg, tviler derom, og siger, hvor kunde det være mueligt, at saadan en Herre skulde bevise en stakkels bonde slig ære? saa giør du intet videre, end viser dem aftrykket.

BONDEN.

Men vill Herskabet i det ringeste ikke give mig lidt vin i min flaske?

DON RANUDO.

Hør Donna Olympia! der ligger et aftryk paa bordet, som denne gode mand kand faae till en Erindring, at han har været her.

BONDEN.

Maatte jeg ikke kalde paa laqvaien først, at han fylder mig min flaske?

DON RANUDO.

See her Juan, forvar det nu vel, og see till, at det gaaer ikke i stykker paa veien.

BONDEN.

Maa jeg springe ud i kiøkkenet selv, og kalde paa kielder-svenden?

DON RANUDO.

Nu vill jeg forklare dig Juan, hvad der staaer paa dette vaaben. Udi det første skillerom er en blaae falk. *Bonden sagte:* skam der tåer sin madpose offtere hid med sig. Udi det andet skillerom er en Leopard.

BONDEN.

Jeg kand ikke bie længere, jeg maa gaae.

DON RANUDO.

Udi det 3die 4 lilier.

BONDEN.

Jeg var tillfreds der stod 16.

DON RANUDO.

Udi det 4de et Sverd.

BONDEN.

Gid diævlen havde baade sverd og lilier!

DON RANUDO.

Nu skall jeg sige dig udtydningen.

BONDEN.

Far vel naadige Herskab, jeg takker for den ære de har bevist mig med at æde min mad op.

SCEN. 5

Donna Olympia. Don Ranudo.

DON RANUDO.

Hvor den bonde han vill hiertelig berømme os, naar han kommer hiem.

DONNA OLYMPIA.

Ak ja vist. Jeg veed perfect hvad han vill sige: hvilket naadigt Herskab var ikke det? mangen bonde er mere storagtig end den Velbaarne Herre og Velbaarne Frue. DON RANUDO. Men der skulde ikke heller

mange af vor stand have giort det mod en stakkels bonde, som vi giorde?

DONNA OLYMPIA.

Det vill intet sige, Don Ranudo.

Vi mister intet af vor ære derved. Jeg er ikke meget storagtig, 215 allene jeg kand ikke lide dem, som vill være noget, og dog intet er. Bønder gier sig ud for bønder, og tager op som en naade den ære man giør dem. Men der er visse folk, som Monsieur og Madame, I veed vel selv, hvilke giøre sig saadan fornemme air, men borgeren stikker dog ud iblant, hvormeget de søger at skiule den. Det gaaer med dem, som man fortæller om en viss Laqvais, der vandt saa mange penge udi et lotterie, at han selv blev Herre, og førte sig meget prægtig op, men glemte sig selv engang, i det at i steden for at sætte sig udi carossen, han steg bag paa. Saaledes stikker og Borgernøkkerne frem hos de folk, som jeg taler om. Jeg kand ærgre mig ihiel, naar jeg seer Madame nok sagt i sin Porte-Chaise, hellende sit hoved paa den venstre axel med en melancholsk mine, ligesom hun var misfornøjed over det, at hendes mand ikke havde bragt det endnu højer, da dog naar hun tænker paa, at hendes fru moder saalte figener offentlig paa torvet udi Sevilien, hun burte blive ganske hovedsvimled, og holde sig fast med begge hænder udi Portechaisen, men hun taler min troe ikke gierne om hendes grande mama, ikke heller Monsieur om sine Forfædre. Jeg er færdig at spræk̃e min hierte Don Ranudo, naar jeg tænker paa de folk.

DON RANUDO.

Ej min hierte hun ivre sig ikke saa meget, det er jo ikke umagen værdt.

DONNA OLYMPIA.

Jeg var tillfreds, de torde understaae sig at besøge mig engang, jeg skulde min troe lâe dem staae i Forstuen een hel time, det siger jeg og det svær jeg paa, hvad vill det ---

DON RANUDO.

Ej Gud bedre mig! faaer Fruen ondt? hun vill min troe besvime, Gid jeg havde noget at give hende at lugte till. Lugt till dette stykke ost, saa maaskee det gaaer over. Ak hvilket adeligt hierte! *(hun kommer sig igien.)*

DONNA OLYMPIA.

Jeg siger Don Ranudo, de skulde staae een heel time i forstuen, meer æstimerer jeg dem ikke, jeg agter dem ikke saa meget som det stykke ost, 216 I har i haanden. *Naar hun siger dette, tâer hun osten af hans haand, og æder den.*

SCEN. 6

Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

PEDRO.

Ak nu ligger her et fandens hus, her er creditorer ude med Rettens middel, som vill exeqvere en dom, og tage bort allt hvad de finde i huset.

DON RANUDO.

Hvor ere de?

PEDRO.

De ere allt brudt ind i den grønne stue.

DON RANUDO.

Kom lad os gaae.

217

ACTUS IV

SCEN. 1

Leonora. Isabella.

LEONORA.

Nu Madame, hvad synes Eders broder Gonzalo om det forslag?

ISABELLA.

Det staaer ham meget vel an, jeg kand og ikke rettere see, end at det er den sikkerste vei.

LEONORA.

Han vill give sig ud for kongens Søn af Mohrland, og skall hede: Casper Melchior Balthasar Ariel Theophrasto Bombasto Printz af Æthiopia.

ISABELLA.

Det er et prægtigt navn, jeg troer at det ord Bombasto allene vill bevege dit Herskab at give ham Donna Maria. Men er det ikke noget underligt at give sig ud for en æthiopisk Printz, mig synes, at det er for dristigt et paafund end ogsaa i en Comoedie. Man støder sig jo derover i den borgerlige Adelsmand, at en kiøbmand bindes dette paa Ermet, at den Tyrkiske keisers Søn kom till Paris, for at frie till hans dotter.

LEONORA.

Nej Madame, saa meget urimelig som inventionen er i samme Comoedie, saa lett kand den sættes i verk her, ti at bilde en kiøbmand ind, at den Tyrkiske keisers Søn med den store Mufti og anden Geistlighed reiser midt ind i kiernen af Evropa for at giffte sig med en u-seed borgerdotter i Paris, er hart ad ligesaa dristigt som deres invention, som gav sig ud for Ambassadeur fra keiseren i maanen, for at handle om Egteskab imellem samme keiserlige Maystæt, og Doctorens dotter; Men her kommer en christen-Printz fra Africa till Spanien, som gier sig ud for at have antaget den Romerske troe, hvortill mange fornemme Herrer i Æthiopien ere faldne, og derfor vill foreene sig med Een af de højeste 218 familier i Spanien, som de mener, er den Colibradiske, saa er der aldeles intet at scrupulere over, uden det at han er sort, men det gaaer allene bruden an. I veed jo, at der er ellers ingen famille i Spanien, som mit Herskab jo vrager.

SCEN. 2

Pedro. Isabella. Leonora.

PEDRO.

Hej Leonora!

ISABELLA.

Hvad er paa færde?

PEDRO.

Vær snar, I skall ind og forseigles, saavelsom allt andet boeskab i huset.

LEONORA.

Forseigles! hvad vill det sige?

PEDRO.

Det er: I skall ind og lade jer sætte stempel paa; her har været en allarm i huset, der er ikke eet skab, som jo er bleven forseigledt af creditorer. Allt hvad løst var, er bleven borttaget indtill Herrens og Fruens gangklæder.

LEONORA.

Jeg gir dem en god dag, alle de klæder jeg har, ere mine egne, som jeg havde førend jeg kom her i huset.

PEDRO.

Det vill intet sige, jeg brugte det samme argument, men det blev ikke hørt, Rettens middel tog alle mine smaa sager bort, og trøstede mig dermed, at jeg kunde søge min Regres till mit Herskab igien.

LEONORA.

Det var en deilig trøst.

PEDRO.

De spurte effter Cammer-pigen, jeg var dog saa ærlig og sagde, at hun ikke var hiemme, men bad dem, at de villde have taalmodighed en liden stund, hun kom strax hiem.

LEONORA.

Nej see engang, hvor ærlig han er!

PEDRO.

De vill min troe have fatt paa jere smaa sager ogsaa, om jeg kiender ellers Rettens middel rett.

LEONORA.

Jeg har min troe ingen i behold, de maa gierne tage det som de finder. Men hvorledes gier Herren og Fruen sig till freds?

PEDRO.

De ere endnu lige storagtige, skiønt de ere ganske nøgne, jeg veed ikke i det hele hus han har noget at svøbe sit fattige legeme i, andet end et gammelt hestedekke.

219

LEONORA.

Ak! taarene staaer mig i øynene, naar jeg hører saadant.

ISABELLA.

Tie kon stille Leonora, detskall snart blive godt.

PEDRO.

Hvor vill det blive godt! hvor vill det blive godt!

ISABELLA.

Du veed jo hvad vi har overlagt sammen, men der kommer Gusman.

SCEN. 3

Gusman. Leonora. Isabella. Pedro.

GUSMAN.

sagte. Jeg gier jer Fanden I Gripomenuser, saa mange som I ere, Vill I flaae huden af mig, den nytter jer jo intet; vill I tage mine klæder, de ere jo ikke een skerv værd; vill I tage min Page-titul fra mig, saa giør I mig en tieneste, ti saa kand jeg komme till at blive stegvender hos godt folk. O! gid I faae en u-lykke I Gribhomines for jer medfart mod Herskabet, først tog de bort hvad de fandt i huset, siden lagde de haand paa Herskabet, tog først Herrens hatt af hovedet, siden kiolen, siden, med permission, halsdugen, siden overbuxerne, saa at han har intet tillbage uden underbuxer og skoe; kort at sige: der blev intet tillbage udi det hele hus, hvormed Herren kunde skiule sit nøgne legeme uden et heste-dekken, saa at han seer verre ud end en diævel, men han er lige stor paa det endnu; han sagde till mig: hør Gusman! i all denne u-lykke beholdt jeg dog min stamme-bog.

LEONORA.

Hør Gusmani hvad nytt?

GUSMAN.

Vi faaer nytt nok hereffter, ti det gamle er altsammen rent borte; men see der kommer Fruen.

ISABELLA.

Saa maa jeg da løbe.

SCEN. 4

Donna Otympia. Leonora. Pedro. Gusman.

DONNA OLYMPIA.

Ak! jeg døer af forbittrelse, o! en uforskammenhed uden lige! jeg skall hevne mig, om det skall koste all min velfært.

220

GUSMAN.

Den har været fløjten for længe siden.

DONNA OLYMPIA.

Saa tit jeg tænker derpaa, kaager mit hele adelige blod i mine aarer.

PEDRO.

Det maa en steds kaage i huset, ti i vor gryde har i lang tid intet kaagt.

DONNA OLYMPIA.

Ak! jeg brister.

PEDRO.

Da er det min troe ikke af for megen mad.

DONNA OLYMPIA.

Mon de folk har glemt, hvem jeg er?

PEDRO.

Nej det er u-lykken, at de ikke har glemt os, ti ellers havde vi beholdt det lille, som endnu var till overs.

DONNA OLYMPIA.

Ak! hvor er mine folk? at jeg kand overlægge med dem hvad anstalter vi skall giøre.

LEONORA.

Her er vi allesammen, hvad har Herskabet at befale?

DONNA OLYMPIA.

Ak Leonora! du har altid været mig en troe tienerinde.

LEONORA.

Jeg har intet giort, uden hvad min pligt udfodrer.

DONNA OLYMPIA.

Ak Leonora! veed du hvad u-lykke, hvad haanhed mig er vederfaret.

LEONORA.

Allt for meget disver.

DONNA OLYMPIA.

Hvor hastigt kand dog ikke saadant rygtes!

LEONORA.

Hvor skulde ikke saadant rygtes, ti vi har jo alle i huset faaet en snert af svøben.

DONNA OLYMPIA.

Hvilke tro husfolk, som tager saa del udi deres Herskabs skam.

LEONORA.

Skammen er ikke saa stor som skaden.

DONNA OLYMPIA.

Saa maa du da ikke viide hvad der er hendt os.

LEONORA.

Jo jeg veed nok, at Rettens betientere har ...

DONNA OLYMPIA.

Ej! det er intet, nej her er noget andet vederfaret, som har mere at sige. Saa snart Rettens betientere vare borte, kom en Cammer-pige lige ind i mit gemak, uden at lade sig anmælde, og talede slige bespottelige ord: mit Herskab laer dem hilse, de har hiertelig 221 ondt af den fortræd som er hendt, og beder, at Fruen ikke vill forsmaae en silke-klædning, som ikke er brugt over 2 gange. Ak! jeg kand ikke fortælle mere af harme. *Hun gaaer.*

SCEN. 5

Don Ranudo, svøbd i hestedekken. Leonora. Pedro. De blive forskrækkede, falde paa knæe, slaaer kaars for sig.

DON RANUDO.

Ej børn lille! det er allt for stor ydmyghed, jeg er jo ingen Helgen, jeg er vel en fornemme mand, men

dog et menniske, forlanger derfor intet knæ- fald.

PEDRO.

Ak! er det Herren?

DON RANUDO.

Det kand du vel see, staae op igien, jeg forlanger ingen saadan dørkelse af mine husfolk.

PEDRO.

Jeg kand sværge paa, at det ikke var af ydmyghed, men jeg tog Herren an for en Varulv.

DON RANUDO.

Ja saa, det kommer af den slette schlafrok jeg har paa, men om jeg heder Don Ranudo de Colibrados, saa skall det ikke blive u-hevnedt, hvad mig er vederfaret i dag, at creditores skall udrøddes med hustru og børn, hvad mener du vel, naar saadant kommer ud, om de folk ikke blive straffed paa gods og formue, og den hele by sine privilegier betagen.

PEDRO.

Ak Herre! jeg bêer dog for byen, at den maa blive spared, ti hvad kand andet godt folk dertill?

DON RANUDO.

I saadanne tillfælde, Pedro, bliver den u-skyldige straffed med den skyldige.

PEDRO.

Men om saadan mand som Herren intercederer for byen, blir den nok spart.

DON RANUDO.

Ja Pedro, naar det kommer saa vidt, vill jeg see hvad jeg kand giøre.

PEDRO.

Ak! Herren skall have tak paa byens vegne.

DON RANUDO.

Men hvad var det for et Fruentimmer, som stod her nylig, og løb bort?

LEONORA.

Det var Cammerpigen till den Prinds, som nyelig er kommen hid.

222
223

DON RANUDO.

Hvad heder den Herre?

LEONORA.

Han heder: Melchior Gaspar Balthasar Theophrasto Bombasto Ariel David Georgius Prinds af Æthiopien.

DON RANUDO.

Hillemænd, men hvor er I blevet bekiendt med hende?

LEONORA.

Hun kom for at besøge mig, ti hendes Frue, som er samme Herres moder, og keiserens Søster, vill ikke have at hun skall omgaaes med folk af anden famille end vores.

DON RANUDO.

Det holder jeg af. Jeg mærker, at de folk har ambition, ti der er sandt at sige, ellers ikke en famille i byen, som man kand omgaaes med.

LEONORA.

Der er ellers saa vidt jeg kand mærke, ogsaa noget andet under, ti samme Cammerpige lod sig halv forlyde, som at samme Herre var allene hidkommen for at alliere sig med vores hus, og ægte vores Frøken, Han er ikke allene en mægtig, men og en højchristelig Prinds, ti han er opkald effter de hellige 3 konger.

DON RANUDO.

Er det mueligt Leonora? kald paa Fruen, at vi kand lade hende det vide.

SCEN. 6

Donna Olympia. Don Ranudo. Leonora. Pedro.

DONNA OLYMPIA.

Ak Don Ranudo! jeg skiæmmes ved at lade mig see i denne borgelige dragt.

LEONORA.

sagte. Det er min troe min gammel kiol Fruen har faaet paa. DON RANUDO. Tie kon still Donna Olympia, her er kommen en stor Prinds i byen, som vill alliere sig med vor famille.

DONNA OLYMPIA.

Maaskee det er En af de nye Prindser. DON RANUDO. Nej, det er En af de ældste i verden, der udspirer af Dronningen af Saba, en æthiopisk Prinds. Leonora veed hans navn.

224

LEONORA.

Han rieeder: Melchior Gaspar Balthasar Theophrastus Bombastus Ariel David Georgius.

DONNA OLYMPIA.

Er det mueligt?

LEONORA.

Jeg troer uden tvil vi faaer visiter af ham i dag, det eneste jeg frygter for, er at Frøkenen ikke vill have ham, effterdi han er sort.

DONNA OLYMPIA.

Det vill intet sige, naar han kon er høj, ak hvilken lykke! DON RANUDO. Men hvorledes skall jeg kunde tage mod saadan en Herre udi denne eqvipage? hør Pedro, her er kommen en fremmed Prinds till byen at begiere min dotter till ægte, samme Prinds er fra Morland.

PEDRO.

Fy, vill Herren give sin dotter bort till en Tarter. DON RANUDO. Det maa ikke hiælpe, hun kommer derved i højhed, men hvor skall jeg faae klæder?

PEDRO.

Tie kon still Herre, jeg skall skaffe en kiol i en hast, som jeg vill laane i mit navn. DON RANUDO. Ak kiere Pedro! vær snar da.

PEDRO.

Jeg skall være her i et øje-blik, *abit.*

DON RANUDO.

Men banker der ikke paa døren?

DONNA OLYMPIA.

Løb Leonora og see hvern det er.

LEONORA.

Ak Prindsens Udtolker er her uden for, og vill have Herskabet i tale. DON RANUDO. Ak er det mueligt? hvordan skall vi bære os ad? I maa sige Leonora, at vi ere ikke hiemme.

DONNA OLYMPIA.

Nej det gaaer min troe aldrig an, ti det er farligt at støde saadan Herres bud for hovedet, vi maa hitte paa andet raad. DON RANUDO. Her er intet andet raad at hitte paa, jeg kand umuelig lade mig see i denne dragt.

LEONORA.

Mig rinder noget i sinde, hvorved vi kand hiælpes, Herren maa lade som han er syg, og sige, at Docteren har raadet ham at svøbe sig i saadant dekke, hvilket skall være krafftigt for en slags svaghed. DON RANUDO. Ej! det gaaer aldrig an.

LEONORA.

Eller nok et andet anslag, Herren kand lade 225 som han piner sit legeme for at giøre poenitentze, og at han har svøbt sig i dette dekken af lutter devotion.

DON RANUDO.

Det gaaer an, Leonora, lad ham kon da strax komme ind.

SCEN. 7

Udtolkeren. Don Ranudo. Donna Olympia. Leonora.

LEONORA.

Ak Herre han maa ikke undre sig over den tillstand, han finder mit Herskab udi, min Herre Don 226 Ranudo, saasom han er den fornemste mand her i byen, saa er han ogsaa den gudfrygteste. Han har effter kong Nabocodonossers exempel ydmyget sig saaledes, at han seer snarere ud som et dyr end som et menniske, og har satt sig for i 14 dage at plage sit legeme for sine synders skyld. Han var betænkt paa først at gaae med blotte ben, men har fundet, at den penitence var ikke tilstrækkelig. Hvorudover han endelig har fattet den kongl. Resolution at fornedre sig ligesom Sanct. Nabocodonosser, fra hvilken jeg troer, at han kand regne sin Herkomst, ti hans familie er fast den ældste udi Spanien. Han villde ogsaa som Nabocodonosser krybe paa hænder og fødder, men vi har allesammen med suk graad og knæfald bedet ham at lade det blive derved, men det havde ikke kundet hiælpe, hvis ikke Erke-Bispen selv med det hele Clerecie ved Deputerede havde formaaet ham at moderere saadan hellig iver.

UDTOLKEREN.

Ak Don Ranudo! jeg mærker at der ikke allene ere store mænd i den Colibradiske familie, men ogsaa store Helgene.

DON RANUDO.

Ak min Ven! langt fra at give mig ud for en Helgen, jeg holder mig tvertimod for den groveste synder, saa at hvis poenitentze skulde svare till mine misgierninger, villde denne straff ikke være tillstrækkelig.

UDTOLKEREN.

Just den bekiendelse Don Ranudo, gier Helgenen tillkiende, ti saa snart en Helgen fatter de tanker, at han er en Helgen, blir han ikke mere Helgen. Men hvor er Donna Olympia hans Frue?

DON RANUDO.

Der seer han hende staae som en gemen Borger-kone, i saadan stand har vi besluttet at være i 14 dage.

UDTOLKEREN.

Jeg vill intet disputere derimod, maaskee en extraordinair misgierning er aarsag till saadan ekstraordinair poenitentze.

DON RANUDO.

Jeg havde for 2de dage siden en hæslig ublue drøm, jeg syndede virkelig udi søvne, og derfor har underkast mig denne poenitentze.

227

UDTOLKEREN.

Ak! dette allene fortiener Canonisation, Jeg er ellers hidkommen for at lade Eders Velbaarenhed vide den højbaarne Prindses af Abyssinien, min naadige Herres ankomst till denne stad, dog dette er ikke mit eeneste og fornemste ærinde, ti jeg er hidskikked fornemmelig for at foreslaae en alliance, og at begiere for min naadige Herre deres kiere og eeneste dotter Frøken Maria till ægte.

DON RANUDO.

Tillbudet er meget anseeligt, men maatte jeg spørge hans Excellence, hvorledes Prindsen er kommen paa de tanker?

UDTOLKEREN.

Aarsagen som har beveget hans durchleuchtighed at paatage sig saadan en reise, er denne: Udi Æthiopien eller Abyssinien er keiseren saa vel som undersaatterne christne, men i mange stykker gaaer fra den Romerske kirkes lærdom, hvorfor mange Portugisiske Jesuiter ere did henskikkede for at foreene Abyssinien med det Romerske sæde. Af deres tale og prædiken er min naadige Herre saaledes bleven bevæged og overbeviist, at han nu passerer for en nidkier Catholiqve blant Jesuiterne selv, hvilket er hans Morbroder keiseren bekiendt, som derudi lader ham saa vel som alle samvittigheds frihed, og har tillstedet ham effter begiering at oplede sig en højadelig Gemal udi Spanien eller Italien. Till hvilken ende han har raadført sig med mig Jago de las Cores hans fornemste Udtolker og indfød Spanier, og spurt mig om de fornemste Spanske familier, hvorudover jeg gav hans Durchleuchtighed strax anslag paa det Colibradiske hus, saasom det største og ældste Catholske hus i Spanien, og conseqventer i hele Evropa. Jeg siger: udi Evropa, ti udi Abyssinien ere langt ældre familier, ti hans Durchleuchtighed kand vise sit Slegte-Register mand effter mand fra Dronningen af Saba, og sine christelige Forfædre fra de hellige 3 konger.

DON RANUDO.

Saa vidt gaaer endelig ikke mit Slegte-Register.

LEONORA.

Eder Velbaarenhed kand ikke vide, ti jeg har 228 hørt lærde folk mumle om, at de Colibradiske stammer lige fra En af Noæ Sønner ved navn Sem Cham og Jacob.

DON RANUDO.

Jeg troer det nok, men de gamle har forsømt at antegne det.

UDTOLKEREN.

Det eeneste som kunde skrække deres Velbaarenhed fra at give min naadige Herre deres dotter, er at hans naade er sort som alle andre Morer.

DON RANUDO.

Det vill intet sige, Vi Spanier ere selv sortladne.

UDTOLKEREN.

Jeg tog ingen betænkning at giffte mig derudi landet med Helicon Combra, min Frue, som nu ere keiserens Erke-Vaskerkone, hvilket er et Embede, som i Abyssinien ikke gives uden till fornemme Damer, ti hvert land Eders Velbaarenhed har sine egne manerer, det underligste, som kommer fremmede for i Abyssinien, det er talen, som er ligere en sang end en tale, som for exempel, naar jeg siger lavt det ord Tahunki, saa betyder det et bord, en Ters højere Tahunki, saa betyder det et bierg, en tone højere Tahunki, saa betyder det en kirke, og endnu en tone højere Tahunki, saa betyder det en Elephant.

DON RANUDO.

Hillemænd, det sprog lærer min dotter aldrig.

UDTOLKEREN.

Inden eet aar vill hun tale det som en indfød Abyssinier.

DON RANUDO.

Jeg er kon bange, at min dotter kand ikke fordrage den store hede, som er i Abyssinien.

UDTOLKEREN.

Ak! der er ganske temperered lufft i det land, hvor keiseren residerer, men der ere nogle af hans undersaattere, som boe lige under linien, hvilke ere saa hede, at man kand tænde svovel-stikker an paa dem, og naar de vill kaage deres mad, nyser de kon paa brændet, saa har de strax ild.

DON RANUDO.

Det er selsomt.

UDTOLKEREN.

Ja, der er meget underligt till i naturen. Men een ting er at erindre, at min Herre blotter sit hovet, naar han taler med den Abyssiniske Prinds, og bøjer sig 229 først for ham, ti det er en ære, som han paastaaer at nyde af alle fremmede undersaatter, som ikke ere af kongelig blod.

DON RANUDO.

Ej, dertill beqvemmer jeg mig aldrig, skulde en Colibrados, en Grand d'Espagne, der effter sit privilegium med bedekkedt hoved taler med kongen af Spanien selv, blotte sit hoved for en fremmed Prinds?

LEONORA.

sagte. Det er forbandet, det kalder jeg Spansk, han er saa fattig, at han ejer hverken hue eller hatt, og dog vill betænke sig om at blotte sit hoved.

UDTOLKEREN.

Ja saa mærker jeg nok, at der bliver intet af, ti hans naade beqvemmer sig till ingen samtale uden paa de villkaar.

DON RANUDO.

Det giør mig ondt at see saadant stort gifftermaal spildt, men jeg vill heller døe af armod end giøre noget, som kand prejudicere min højhed.

LEONORA.

sagte. Det kalder jeg Spansk.

DONNA OLYMPIA.

Om Don Ranudo lod sig overtale dertill, skulde jeg lade mig skille ved ham fra bord og seng.

DON RANUDO.

Eders tale Donna Olympia, burte skrives med gyldne bogstaver over vor forstu-dør.

LEONORA.

sagte. Med nogle andre bogstaver maled paa et andet vist sted.

UDTOLKEREN.

Saa mærker jeg da, at hans naade med u-forretted sag maa reise herfra.

DON RANUDO.

Det giør mig ondt, men jeg kand ikke beqvemme mig dertill, om jeg kunde redde mit liv dermed.

DONNA OLYMPIA.

Ja knap, om vi kunde redde vor Siæl dermed, ti ambition er os indprented ved fødselen.

LEONORA.

sagte. Det kalder jeg Erke-spansk.

DON RANUDO.

Min dotter skall heller gaae i kloster.

LEONORA.

sagte. Og I begge i daare-kisten.

UDTOLKEREN.

Jeg maa da forlade dem, og berette hans Durchleuchtighed dette afslag. *Han gaaer.*

230

DON RANUDO.

Hvad synes dig Leonora, stod vi ikke paa vor ære?

LEONORA.

Jo jeg synes Herskabet staaer paa den og træder den under fødder, ti det som Herskabet kalder ære og respect, kand regnes dem af andre till ævig spott skam og skiendsel. Den hofmod gaaer saa vidt, at den kand give materie i sin tid till comoedie. Det artigste er, effterdi Herren ingen hatt har.

DON RANUDO.

Hør Leonora, man seer igiennem fingre med dig for din lange tro tieneste.

LEONORA.

Herskabet maa nok tillstede mig at tale, ti jeg har i 4 aar liden mad faaet og ingen løn.

SCEN. 8

Don Ranudo. Donna Olympia. Leonora. Pedro.

PEDRO.

Herre her er en kiole, men jeg har maatt sætte min troe og love i pant paa, at den skall blive baaren tillbage inden 3 dage.

DON RANUDO.

Ja nu er det for silde, Prindsens Udtolker har allt været her, men gik bort med u-forretted sag, saa der bliver intet af Partiet.

DONNA OLYMPIA.

Den kommer dog till pass, Vi kand ikke vide, Prindsen tør affstaae sine pretensioner, og komme hid igien, lad os gaae bort saa længe. *De gaae bort.*

PEDRO.

Hvad er aarsag Leonora, at Herskabet er bleven anderledes till sinds?

LEONORA.

Herren villde ikke beqvemme sig till at tale med blotted hoved med Prindsen.

PEDRO.

Men hvad duer saadant narrisk forslag till?

LEONORA.

At komme ham des fastere till at troe, at det er en Prinds, lad kon mig raade, det skall nok gaae for sig, den falske Prinds kand altid staae fra sine pretensioner, men der kommer Herren igien paaklædd.

DON RANUDO.

Nej jeg troer ikke, at jeg beqvemmer mig dertill, hvorvel vores armod er saa stor.

231

DONNA OLYMPIA.

Ej! hvad armod? det er kon gemene folkes snak, folk af vor stand kand ikke være arme.

PEDRO.

Men om Herskabet dødde af sult, hvad kunde man kalde det paa rett godt sprog?

DONNA OLYMPIA.

At døe af sult er ikke at døe af armod, men det kaldes heller en heroisk død, som ædelhiertede folk udvælge sig, førend de vill fornedre sig.

PEDRO.

Men jeg er bange, at Herskabet fik saadan Gravskrifft: her under hviler Don Ranudo med hans Frue den velbaarne, som dødde af Sult for at undgaae armod. Men see der kommer Ambassadeuren tillbage!

SCEN. 9

Udtolkeren. Don Ranudo. Donna Olympia. Leonora. Pedro.

UDTOLKEREN.

Hans Durchleuchtighed min naadige Herre, langt fra at fortryde paa Eders Velbaarenheds paastand, tvertimod admirerer desmere saadan ædelhiertighed, og skatter Eders Velbaarenhed langt højere end tillforn, overladende till deres egen villie, om de vill bevise ham den begierte ære eller ej.

DON RANUDO.

Eftersom Prindsen ikke paastaaer saadant som en Rett, saa vill jeg af fri villie beqvemme mig dertill.

DONNA OLYMPIA.

Hvad?

DON RANUDO.

Jo Donna Olympia. Vi kand bevise saa stor ære som vi vill, naar den ikke bliver os aftvungen, ti saa heder det kon høflighed, og ingen skyldighed. Jeg kand vise af den Spanske Crønike, at En af vore Forfædre Don Sanctio tog mod en gemen Soldat med blottedt hoved, der havde omkommet 8 mohrer i det store slag ved Xeres de la Frontera.

UDTOLKEREN.

Saa vill jeg da ønske Eders Velbaarenhed till lykke med det store og mægtige Svogerskab, og inden een time bringe hid hans Durchleuchtighed med sit hele følge.

232

ACTUS V

SCEN. 1

Leonora. Gusman.

GUSMAN.

Ak Leonora! hvad vill den forliebte Gonzalo sige dertill, at hans kiereste skall føres till Morland? det er mig kiert, at hun kommer i højhed og Velstand af fængsel sult og armod, men jeg saae dog heller, at dette Egteskab blev till intet for Gonzaloes skyld.

LEONORA.

Nej Gusman, dette Egteskab er bedre.

GUSMAN.

Jeg fornemmer nok, at du er en Veirhane, og at du har samme nøkker, som alle Fruer-piger.

LEONORA.

Ej snak! naar Frøkenen selv er fornøjed dermed.

GUSMAN.

Ak Himmel! vill hun beqvemme sig till at tage en sort?

LEONORA.

Det er en christelig dydig Prinds, som boer i et poleredt land, jeg følger Jomfruen, hvor hun reiser.

GUSMAN.

Jeg følger min troe ogsaa med.

LEONORA.

Ja, hvad andet?

GUSMAN.

Saa kommer vi endnu till at tiene i brød sammen, hvilket er mig kiert, ti jeg elsker dig Leonora saa højt som en Doctor elsker en feber. Villde du som jeg, saa skulde vi strax forlove os sammen, og du skulde

blive min kone, ti det tiener os begge ikke at gaae længere, tillmed er jeg forbunden at giffte mig snart for en viss aarsags skyld.

LEONORA.

Ej du Tølpel! du maa vide, at du taler med en Spansk Jomfrue, og, at du er hverken i Frankrig eller Tyskland, hvor man siger i dag: Vill I have mig? og i morgen holder bryllup, hvor man og omgaaes hinanden 233 saa venlig for bryllupet, at man intet nytt har at sige hinanden, eller at bestille bryllups natten. Vill du vinde min kierlighed, saa skall du frie effter landets mode. Du skall først eet helt aar gaae og sukke, blive alterered, naar du seer mig, lade nogle gange, ligesom du vil hænge dig af kierlighed, uden at lade dig mærke till hvem det er, men alleene lade mig giette det selv. Siden skall du insinuere dig med spill og forliebte viiser for mine Cammer-vinduer, taale, at jeg viser dig bort med skieldsord, og slaaer vand over dig. Dereffter skall du insinuere dig med penge hos en gammel kone, som er min Ven, faae hende till at rose dig, og afmale den elendige tillstand du er bragt i af kierlighed, formane mig af christen kierlighed at frelse dit liv ved at giøre dig et blidt ansigt, og imodtage eet eller andet vers, som du har skrevet med dit eget blod, siden at imodtage foræringer, siden at tale med dig igiennem vinduet, og endelig lade dig ind i mit Cammer.

GUSMAN.

Du har rett Leonora, det bør saa være, den tid kand gaae snart, ti all denne omsvøb kand ikke vare 50 aar. Der fattes kon, at du skulde raadet mig at hænge mig rent op af kierlighed. Nej Leonora, jeg vill hitte paa et raad, hvordan Vi skall kunde komme hastig sammen uden at synde mod landets mode. Du skall lade din Cammer-dør staae aaben en natt, og lade som du sover stærkt, saa vil jeg snige mig ind og besove dig. Du skal imidlertid raabe om hjælp, men dog ikke saa stærkt, at nogen kand høre det; naar jeg saa har taget dig med vold, saa følger af fornødenhed at du maa ile med bryllupet for at faae din ære igien, som jeg paa saadan skielmsk og voldsom maade har berøvet dig.

LEONORA.

Hør Gusman! hold inde med saadant snak, jeg vil min troe ellers sige det till dit Herskab, og du skall blive straffed for din ubluefærdige mund.

GUSMAN.

Det var kon et forslag Leonora, du kand ellers giøre hvad dig lyster, jeg er endelig ikke saa forlegen for at giffte mig.

234

LEONORA.

Jeg min troe ikke heller.

GUSMAN.

Ja ja Leonora, vi kommer nok till rette, men der er Donna Maria, jeg kand ikke taale at see paa hende, ti mit hierte bløêr i mit liv, naar jeg tænker paa, at hun skall have den sorte Prinds. Jeg gaaer min vei.

SCEN. 2

Donna Maria. Leonora. Pedro.

DONNA MARIA.

Ak Leonora! den list du har opfunden, er u-forligelig, men jeg er saa bange, at det bliver aabenbaredt, førend Egteskabs Contracten bliver slutted.

LEONORA.

Det kand ikke lettelig aabenbares, uden vi røber os selv, jeg har derfor ikke villet betroe det till Gusman, ti han er taabelig, og kunde røbe os.

DONNA MARIA.

Men er det ikke en bedrøvelse, at mine Forældre skall være saa forblindede af hofmod, at de vill heller døe af hunger end give deres dotter bort till en brav Herre, der baade har Evne og hierte till at række dem haanden, allene fordi hans stand er een grad ringere?

LEONORA.

Det er en forbanded hofmod, som regierer i dette land, derfor heder Spansk blant fremmede det samme som hoffærdigt.

DONNA MARIA.

Sig ikke det Leonora, at det er landets mode, vi giør vor Nation urett derudi. Vel er det sandt, at der findes slige folk i Spanien, men derfor maa man ikke giøre det till den hele nations Character, ti intet er mere u-billigt end af eet eller andet menniskes gierning at ville giøre sig en idée om en hel nation. Folk male tit en nation ilde eller vel af paa saadant fundament. Falde de blant genereuse folk, den korte tid de ere i et land, saa heder det hele land siden hos dem genereux. Boer der hoffærdige folk i det naboelav, de ere komne at logere i, saa skriver de bøger, naar de ere komne tillbage om et helt riges hofmod. Om mine Forældre for exem. 235 ere saa daarlige, at de heller vill døe af armod, end give deres dotter bort till en viss familie, som de mene, ere ikke saa stor som deres, skall man derfor tillægge saadan lyde det hele land, nej det er u-billigt, ti de fleste mennisker her i staden fordømme saadant, og vill glæde sig over om vor anslag lykkes.

PEDRO.

Jomfruen har rett derudi, ti hun beviser med sit exempel, at alle ere ikke besmittede med den lyde; men der er Herskabet.

SCEN. 3

Don Ranudo. Donna Olympia. Donna Maria. Leonora. Pedro. Gusman.

DON RANUDO.

Nu min dotter nu har himlen tiiskikket dig en Egtefælle, som du kand forbindes med uden at vanære familien. Jeg har beskikket dig till din husbond og Herre Theophrasto Bombasto den store Prinds af Æthiopien.

PEDRO.

Hillemænd! man kand høre allene af det ord Bombasto, hvilken mand det maa være.

DON RANUDO.

Det skall ogsaa være en brav dydig Herre, som alle de Prindser af Æthiopien har været.

PEDRO.

sagte. Det vill intet sige, naar han kon er fornemme.

DON RANUDO.

I ligemaade skall han og være kiøn.

PEDRO.

sagte. Det giør ogsaa intet till sagen, endskiønt han havde hverken næse eller øren, naar han kon er Prinds.

DON RANUDO.

Han skall ogsaa være en rig og mægtig Prinds.

PEDRO.

Ej! her behøves ingen midler, i det eene ord Bombasto er mer end Rigdom nok.

DONNA MARIA.

Jeg takker mine kiere Forældre for den omsorg de har draget for mig, ti mit forsætt har alltid været heller at gaae i kloster end at giffte mig med nogen af u-lige stand.

236

DONNA OLYMPIA.

Ak! Don Ranudo! vor dotters ord burte skrives med gyldene bogstaver, og sættes i alle fornemme huse. Af den Colibradiske stamme kand ikke udspire andet end saadanne grene.

LEONORA.

Om Jomfruen havde vildet tage nogen af u-lige stand, saa havde jeg aldrig givet mit samtykke dertill, ti jeg villde heller døe end see saadant.

DON RANUDO.

Du skall have tak, Leonora, for din nidkierhed du har alltid ladet see, at du er en tro pige, som har ærbødighed for sit Herskab.

PEDRO.

Det skulde min troe heller ikke have skeet, saa længe mit hoved var op, at vor Jomfru skulde tage till Egte en Gonzalo de las Minas, omendskiønt han havde endnu været rigere end han er, jeg kand sværge paa, at da jeg hørte saadant forslag var giort af hans Søster, at jeg ivrede mig saa meget derover, at jeg endnu ikke har forvundet det. Der har satt sig noget i min rygg, som ikke er for den lange hvile, au - au - au - det minder mig saa tit jeg tænker derpaa. Var det ikke u-forskammedt, at saadan karl, som han, torte understaae sig at begiere en Colibradisk Jomfru? mener han, at mit naadige Herskab er saa kier effter penge, at det skulde fornedre sig saaledes? Hvad bilder den karl sig ind? havde jeg ham fatt, saa skulde jeg myrde ham her paa stedet. Nej førend det skulde have skeet, skulde jeg have stukket ild paa det hele hus, og opbrændt baade Herren, Fruen, Jomfruen og mig selv med.

DONNA OLYMPIA.

Saadanne tienere ere værd saadant Herskab, og saadant Herskab deslige tienere.

DON RANUDO.

Hans tale staaer mig an, saasom den føres af en overmaade stor nidkierhed, skiønt det ellers ingen merite var at brænde sit Herskab.

PEDRO.

Ja Herrens og Fruens aske, om den kunde tale, skulde takke mig, ti det var en heroisk død, og alle folk skulde sige: de levede heroisk, og dødde heroisk. Reputation er jo det fornemste klenodie i verden, naar den er borte, hvad kand da Rigdom og Velstand nytte? nu 237 taler jeg af hiertens grund, men naar jeg siger andet, saa skiemter jeg.

DON RANUDO.

Jeg veed nok, Pedro, at naar du har talet anderledes, har du allene giort det for at divertere os.

PEDRO.

Det er min troe ogsaa sandt, men en Hofnar kand og tale ærbar iblant, naar jeg staaer paa Herrens og Fruens respect, saa taler jeg alltid alvorlig.

DON RANUDO.

faer i sin lomme. See her Pedro, der har du en Rosonobel for de ord du talede; dog det er sandt, jeg troer ikke, at jeg har saa mange penge hos mig, du skall vist nok have en Rosonobel till gode Pedro, om ikke mer.

PEDRO.

sagte. Herren har maaskee ingen buxer paa, ellers havde jeg vist nok faaet den strax.

DON RANUDO.

Hvis du ikke faaer den, skall du vist faae noget, som er bedre.

PEDRO.

Hvad er det Herre?

DON RANUDO.

Jeg skall mage det saa, at naar vor Historie blir beskreven, som jeg troer nok, skeer med det første af En af vore Clienter, saa skall dit navn med berømmelse blive indført derudi.

PEDRO.

Hillemænd! hvad nød har jeg da? men der kommer Prindsen.

GUSMAN.

Ak! gid jeg kunde tale Æthiopisk, jeg villde spørge om adskillige sager, ti jeg har hørt saa meget tale om det land, besynderlig om det røde hav, og om den store flod Seine, som løber derigennem og har guldsand.

DON RANUDO.

Ej snak, du giek! Seine løber igiennem Paris i Frankrig.

GUSMAN.

Herren maa forlade mig, ti jeg har seet trykt neden under en Tragedie disse ord: Scena er i Morland. Men der er han, ak Herre! han svarer till sit navn, ti hans aasyn har allerede bombarderet mig saa, at jeg neppe kand staae paa mine ben, kand det staae Herren an at gaae ham i møde?

238

DON RANUDO.

Ja vist, men han er og den eeneste undersaatt jeg kand giøre det imod.

PEDRO.

Jeg maa sætte mine briller paa.

GUSMAN.

Jeg ligeledes.

SCEN. 4

Prindsen kommet ind i procession med sin hele Svite, som er alle sorte morer, medens processionen varer 3 gange om Theatro, spilles en underlig musiqve. Processionen skeer saaledes: 239

1. Gaaer En med et lidet skrin i hænderne med presenter.
2. En med en lang tobakspibe som et spyd.
3. Prindsen selv med en Hofnar med bielder ved siden, som løber om, og giør adskillig grimacer.
4. Andre med armbøsse og pile paa armene. Endelig staaer de stille, og En af de bevæbnede træder frem till Prindsen, og effter 3 bukker, saa at hovedet stø- des paa jorden, leverer Prindsen sin armbøsse med en pil, som han skyder paa Don Ranudo, hvilken bliver forskrækked, og spør: hvad det skal betyde? hvortill svares af

UDTOLKEREN.

Det er saa landets mode at hilse mands personer paa.

Der effter træder En anden frem, og skyder en pil paa Gusman, som falder om af forskrækkelse, og raaber. Hofnarren hiælper ham op igien og siger: Gostuki, Gostuko, Gostuka. Derpaa siger

GUSMAN.

Det var fanden ikke et godt stykke, det var et skielmsk stykke at skyde paa en u-skyldig mand.

GONZALO.

som er Prindsen. Lahom hubu, Scamba posi, lahom hubo, lahom huba.

UDTOLKEREN.

Prindsen ønsker Deres Velbaarenhed endnu maa leve saa mange aar, som der er mile till Solen, og sand-korn paa bunden af det røde hav.

GUSMAN.

sagte. Det sprog er skiønt at bruge om vinteren, ti det er saa kort.

DON RANUDO.

løffter paa sin hatt. Jeg takker hans durchleuchtighed for hans ønske, og ønsker ham igien Himlens Velsignelse.

UDTOLKEREN.

til Prindsen. Allala.

GUSMAN.

sagte. Det er et forbandet sprog, dermed kand man skrive en hel krønike paa eet blad.

GONZALO.

Lacoang hi li li.

UDTOLKEREN.

Prindsen siger, at han har paataget sig denne lange reise, for at foreene sig med et højadeligt hus af den Romerske Religion, begierer derfor till sin Gemahl deres eeneste dotter Frøken Maria.

240

GUSMAN.

Hillemænd, hvilket mageligt sprog! naar hi li li betyder saa meget, saa er jeg viss paa, at een linie kand giøre saadan lang Spansk Remse, som hele Fasten.

DON RANUDO.

Jeg tager med glæde mod hans Durchleuchtigheds tilbud, og overgiver ham min eeneste dotter till Gemahl.

UDTOLKEREN.

til Prindsen. Lalak.

GUSMAN.

Hvad mon han vil med lax?

Don Ranudo leder sin datter frem, og overleverer hende till Prindsen, beder Notarius at opsætte Egteskabs contracten, Notarius sætter sig till at skrive. Imidlertid lister Hofnarren sig till Gusman, og rykker ham i haaret frem ad.

GUSMAN.

Ak herr udtolker! hvorfor rykker han mig i haaret? jeg har jo intet ondt giort ham.

UDTOLKEREN.

Det er intet min Ven; Hofnarre udi Abyssinien tale ikke uden med geberder, naar de tale med deres overmænd, bruge de de slags geberder, som de kalde Pohoki, og naar man taler med sine ligemænd, bruger man andre slags geberder, som man kalder Hokipo; denne første geberde villde sige saa meget: Jeg haaber, at der vill blive godt venskab imellem os to.

GUSMAN.

Fanden komme i saadant venskab, betyder det venskab at rykke ærlige folk i haaret, hvad mon han da vill giøre for geberder at tillkiendegive fiendskab? *Hofnarren rykker ham i haaret tillbage.*

GUSMAN,

au - au, lad mig blive i roe, din sorte hund.

UDTOLKEREN.

Med denne sidste geberde gir han till kiende disse ord: Gid jeg havde den lykke, at vi kunde være alltid sammen.

GUSMAN.

Det ønsker ikke jeg, gid fanden være hos ham; de slags folk kand tale saa længe med en god ven, till han maa ligge paa Valstedet, det kalder jeg ret at dræbe folk med snak. *Narren knytter næver till Gusman.*

GUSMAN.

Hvad dævlen har han nu i sinde, men han knytter næver?

241

UDTOLKEREN.

Det vill saa meget sige, at han vill fortælle noget om sin Reise fra Morland.

GUSMAN.

Ak herr Udtolker! sig, at jeg er intet curieux, ti inden han kommer halv vejen, saa er der ikke eet helt ben i mig.

Narren knepper ham paa næsen.

GUSMAN,

au - au - au - au -

UDTOLKEREN.

Det vill saa meget sige, nu begynder jeg at fortælle Reisen.

GUSMAN.

Jeg maa og give mig till at tale paa Hokipo. *Han rykker narren i haaret igien, de alternere med slige geberder, indtill de komme for alvor i haar sammen, saa man maa skille dem ad. Mens dette klammerie skeer, vender de andre fornemme personer sig fra dem till Notarium, som imidlertid fuldfærdiger Contracten, og flyr den till underskrivelse.*

DON RANUDO.

Lad Prindsen med min dotter først underskrive, siden tegner vi andre under till vitterlighed.

UDTOLKEREN.

Nej Herre, det er maner i Morland, at Brudgommen og Bruden tegner sidst, og de andre lade rom aaben till deres navne.

DON RANUDO.

Hvert land har sin skik, lader os da undertegne først, efftersom det er saa brugeligt.

De tegne alle under, omsider tegner ogsaa Gonzalo som Prinds med Donna Maria deres navne, de raaber alle vivant, og Trompeterne blæser, naar det er skeet, oplæses Contracten.

NOTARIUS.

Imellem os underskrevne er med Forældres og venners villie sluttedt et ævigt Egteskab, till hvilket omendskiønt intet naturligen udfodres uden de personers indbyrdes samtykke, der har bundet deres hierter af velberaadd hue sammen, saa har vi dog ikke vildet overtræde borgelige love, og anden Ceremonie, men forlanget venners samtykke, som denne Egteskabs Contract med os stadfæstet og underskrevet haver.

Gonzalo de las Minas. Maria de Colibrados.

242

DON RANUDO.

Hvad er det Gonzalo de las Minas?

GONZALO.

taer masqven af og siger. Ja saadan er mit navn.

DON RANUDO.

Ej det er bedragerie, som exemplariter bør straffes.

DONNA OLYMPIA.

Den Contract maa strax till intet giøres.

NOTARIUS.

Det kand ingenlunde skee; Et Egteskab som effter loven med allmindelig samtykke og undertegnelse er samtykked, kand ikke till intet giøres.

DONNA OLYMPIA.

Her er jo svig og bedragerie under.

NOTARIUS.

Det veed vi intet af, Vi har ikke giort andet end det vi bør at giøre.

DON RANUDO.

Det Egteskab er for sin u-lighed ganske u-gyldigt.

NOTARIUS.

Vi seer ingen stor u-lighed, ti her er slutted alliance imellem to adelige familier, Uligheden maa bestaae derudi, at Gonzalo taêr en fattig jomfrue uden medgifft.

DONNA OLYMPIA.

Min dotter mister heller sit liv, end hun lever i Egteskab med en mand af u-lige stand.

DONNA MARIA.

Jeg mister heller mit liv end jeg skilles ved en Person, som jeg har saa længe elsket.

DONNA OLYMPIA.

Ej Don Ranudo! vi vill ikke mer kiende hende for vor dotter, men giøre hende arveløs.

PEDRO.

Her er jo intet at arve Herre uden det hestedekken I havde nylig paa.

DONNA OLYMPIA.

Ak! jeg hører du skielm er og udi banden med, hør Leonora, kald os nogle folk hid til hiælp.

LEONORA.

Jeg kand ikke giøre det naadige Frue, ti jeg er ud af samme bande, og jeg troer den hele stad skall glæde sig over dette partie, saasom alle mennisker fordømme Herskabets urimelige ambition.

DON RANUDO.

Ak! jeg troer, at det hele hus conspirerer imod os, har dog den vanartige Leonora smiddet dette forrædderie?

243

GUSMAN.

Skam fare effter Leonora, hvor nett Kun havde smiddet det sammen, jeg vidste min troe ikke andet end at det var en morisk Prinds.

DONNA OLYMPIA.

Egteskabet skall ikke allene blive till intet giort, men I skall alle blive exemplariter straffede for dette bedragerie.

GONZALO.

Egteskabet skall staae ved magt, ti først har jeg Brudens samtykke, dereffter Forældrenes hænder under Contracten.

DON RANUDO.

Jeg kræver jer alle till vidne mine husfolk, hvordan till er gaaen.

PEDRO.

Jeg kand vidne dette, at her er sluttedt et Egteskab.

LEONORA.

Og jeg kand vidne, at Frøkenen længe har baaret kierlighed for Gonzalo.

NOTARIUS.

Børn staae vel under Forældres formynderskab, og er dem stor lydighed skyldige, saa længe for ældrene comportere sig som de bør, og ere ved deres fulde fornufft, men naar det ikke er saaledes, fradømmer den Spanske lov dem saadan myndighed effter den artikel: Si furiosus etc.

DON RANUDO.

Ere vi fra forstanden? spørg min dotter og mine husfolk, om vi har bedrevet noget, som kan fradøme os forstanden.

DONNA MARIA.

Jeg kand ikke see mine kiere For ældre, hvad overensstemmelse det har med den sunde fornufft at ville heller sulte sig selv og sit barn i hiel, end indlade sig i alliance med saadan brav Herre som Gonzalo.

PEDRO.

Jeg holder ogsaa for, at Herren og Fruen ere ikke rigtige i hovedet.

LEONORA.

Jeg kand heller ikke give bedre vidnesbyrd.

GUSMAN.

Jeg holder Herren og Fruen kloge nok, men at sige sandhed, saa er der dog en halv dousin skruer løse.

NOTARIUS.

Her hører I hus-folkets vidnesbyrd, hvilket dog ikke er nødigt i denne sag, ti jeg kand till overflod 244 lade dem vide, at den hele stad er af samme tanke, og at hvad som er skeet, er skeet med Øvrighedens tilladelse.

DONNA OLYMPIA.

Ak Don Ranudo! lad os gaae i kloster.

LEONORA.

Og vi vill hen at holde Bryllup.

Don Ranudo
Noter

S. 173
Ranudo, Anagram for O du Nar. - *Hoffart,* Hoffærdighed, Hovmod.

S. 174
Grand d'Espagne, Grande af Spanien, saaledes kaldtes Medlemmerne af det højeste spanske Aristokrati. - *Svite,* Følge.

S. 178
heller, snarere. - *agere en Roman,* handle som i en Roman, dvs. paa romantisk Vis. - *daarlighed,* Taabelighed.

S. 179
straffe, dadle. - *commission,* Hverv. - *signorier,* Titlen Seigneur, Herre. - *besynderlig,* især. - *extremitet,* Yderlighed. - *styk von achten,* tysk Oversættelse af det spanske Real de à ocho, en Mønt, som var gangbar i Danmark indtil 1651, og som havde en Værdi af ca. 6 Mark. - *stikke,* stange. - *Hofmesterinde,* Duena, Anstandsdame.

S. 180
gouvernere, styre, passe. - *lider dit Herskab,* har dit Herskab det. - *Duc,* Hertug. - *Vera Crux,* Sande Kors. - *Las Spádas,* Kaarderne. - *Abad,* Abbed. - *Marqvez,* Marquis. - *Christne før de Morers tider,* dvs. Kristne før 711 og saaledes uden maurisk Blod i Aarerne. - *Victorie,* Sejr. - *kongen af Mesopotamien,* opdigtet Figur. - *Toledo,* erobret fra Maurerne 1085 af Alphons IV.

S. 181
raisons, Grunde, -*gemeent,* almindeligt, -*invention,* Paafund.- *skramererede,* galonerede, rigt pyntede. - *studser,* pranger.

S. 182
I tønde guld var Betegnelsen for 100.000 Rigsdaler. - *materien,* Emnet. - *fodre,* fordre. - *Netteldug,* fint Bomuldsstof. - *fast,* næsten.

S. 183
reprimendere, irettesætte. - *reputation,* gode Navn og Rygte.

S. 184
leilighed, Stilling, Beskæftigelse. - *Almanak,* Fortegnelse over Aarets Dage, indeholdende i ældre Tid ogsaa Vejrspaadomme og andre Forudsigelser. - *reputerlig,* passende. - *inventere,* finde paa. - *conjuncturerne,* Omstændighederne. - *compagnier,* Selskaber.

S. 185
fort, hurtigt!

S. 186
røvet, røbet.
245

S. 187
pretendere, gøre Krav paa.

S. 188
Mademoiselle, fr. Frøken. - *Monsieur,* fr. Herre. - *spise sig,* bespise sig. - *garandere,* garantere. - *i den Nederlandske krig,* en Del af den spanske Arvefølgekrig (1701-1713) førtes i de sydlige Nederlande.

S. 189
génerosité, fr. Ædelmodighed. - *for Syndfloden,* før S. - som *allene drak vand,* Noah hævdedes at have indført Vindyrkningen efter Syndfloden. - *proposition,* fr. proposition de mariage, Ægteskabstilbud.

S. 190
recommenderer, anbefaler. - *artigt,* kløgtigt, vittigt. - *rundtalenhed,* Aabenmundethed. - *udfodrer,* udfordrer.

S. 192
Esiremadura, i dette Landskab var Befolkningen stærkt opblandede med Maurerne. - *ave Maria,* lat. vær hilset, Maria! Katolsk Bøn begyndende med disse Ord. - *monte Ricco,* Rigt Bjerg.

S. 193
brutale, dyriske. - *durchleuchtigt,* fra ty. durchleuchten, lyse igennem. Egl. Oversættelse af lat. illustris, der betyder 1) oplyst, anset, berømt 2) hvad Lyset kan skinne igennem. I første Betydning anvendt som Tiltalemaade overfor (tyske) Rangspersoner; i sidste Tilfælde med komisk Betoning om slidte Klæder.

S. 194
riccos hombres, rige Mænd, spansk Titel for Højadlen. - *navne-dag,* den Dag, der bar det samme (Helgen)Navn, som man selv bar, og som fra gammel Tid var en Højtidsdag.

S. 195
giøre dig till en jøde. Jødisk Herkomst var i Spanien lige saa foragtet som maurisk. - *Apollo eller Helicon,* Digtningens Gud forveksles med Musernes Tilholdssted: Helikon, et Bjerg i Boiotien. - *under deres kallun,* mellem deres Indvolde. - *Poeter fødes,* efter det klassiske Citat: Nascuntur poetæ, fiunt oratores (Poeter fødes, Talere dannes).

S. 196
parere, tage sig ud.

S. 197
artighed, Morsomheder. - *diverterer,* underholder. - *et højt hierte,* Stolthed. - *slett,* almindeligt. - *galante,* fin. - *Escurial,* berømt Renæssancepalads opført 1563-84 af Filip II i Madrids Omegn. -*Hospital,* Fattighus. - *briller, i* Form af Næseklemmer. Standssymbol uden synderlig praktisk Betydning. Om dette oprindelig var en portugisisk Mode vides ikke.

S. 198
for hende, før hende. - *incommodere,* genere, ulejlige. - *tegnebog,* Notesbog. - *Conde,* Greve. - *Monte d'Oro,* Guldberg. - *Leo negro,* Sorte Løve. - *Capun,* ung, kastreret Hane. - *bruge sin commodité,* skal ikke genere sig.

S. 200
estime, Agtelse. - *honete,* hæderlig. - *raillerie,* Spot, Drilleri.

S. 201
Nairos, en fornem Kaste i Indien. - *toer,* vasker. - *polerede,* kultiverede. - *medisance,* Bagvaskelse. - *derudover,* af den Grund.
246

S. 202
Guld-børs, Guld-Pung (dvs. Pung med Guldmønter). - *Canaille,* Slyngel. - *presenter,* Gaver. - *salv. ven.,* lat. salva venia, med Tugt at sige.

S. 203
gerade, ty. lige. - *Burgos,* spansk By, 220 Km. nord for Madrid. Om Slaget kan intet oplyses. - *plante,* Efterkommer. - i *henseende till etc.,* paa Grund af hendes Ægteherres etc. - *depenserede,* gav ud. - *pyramider,* dengang Betegnelse for et Monument, rejst til Ære for en Person eller en Begivenhed. - *artig,* morsom.

S. 204
insolente, uforskammede. - *af lutter høflighed,* dvs. uden Løn.

S. 205

gemen, almindelig. - *raserie,* Uforstand, Galskab.

S. 206
den Tyrkiske maade, løst Paafund fra Holbergs Side. - *menagerlig,* maadeholden, moderat. - *expressioner,* Udtryk.

S. 207
den anden dag, den foregaaende Dag.

S. 209
artigt, interessant.

S. 210
Hanreder, Hanrejer, bedragne Ægtemænd. - *uden (saa er),* medmindre.

S. 211
forsoret, forsvoret. - *rart,* usædvanligt.

S. 212
Rosonobler, Rosenobel var en engelsk Guldmønt, der i Danmark var i Omløb med en Værdi mellem 4 og 5 Rigsdaler. - *Reputation,* Anseelse. - *condition,* Betingelse.

S. 213
er descendered af, nedstammer fra. - Don *Qvichotter etc.,* Hentydning til Cervantes' Roman: Don Quijote de la Mancha (1605-15), hvori Hovedpersonens Tjener hedder Sancho Panza.

S. 215
air, Mine. - *Porte-Chaise,* Bærestol. - *axel,* Skulder. - *Sevilien,* Sevilla.

S. 216
Rettens middel, Rettens Repræsentant.

S. 217
Casper etc., De hellige tre Kongers Navne. - *den borgerlige Adelsmand,* Skuespil af Molière (1670). - *inventionen,* Paafundet. - *Mufti,* Stormufti: muhammedansk Ærkebiskop og Minister. - *keiseren i maanen,* Hentydning til et Stykke af Théâtre italien: (Arleqvin empereur dans la lune).

S. 218
jo vrager, ikke vrager. - *søge Regres,* søge Erstatning hos.

S. 219
Hvor *vill etc.,* hvorledes vil det blive godt? - *Gribhomines,* sidste Led er lat. = Mennesker. - *kiolen,* Frakken.

S. 220
maa *du da ikke viide,* véd du øjensynlig ikke.

S. 221
af *creditores,* saa at Kreditorerne. - *intercederer,* lægger sig imellem.

S. 223
David Georgius, Navne fra den ætiopiske Kongeslægt. - *Dronningen af Saba,* den abessinske Kongeslægt regnede og regner sig i Familie med hende.

S. 224
eqvipage, Udstyr. - *Tarter.* Tatarerne var et asiatisk Folkeslag. - *Det maa ikke hiælpe,* Der er ikke noget at gøre ved den 247 Ting; det kan ikke være anderledes. - *abit,* lat. han gaar ud. - *kraftigt,* virkningsfuldt. - *svaghed,* Sygdom. - *anslag,* Plan.

S. 225
poenitentze, Bod. - *devotion,* Fromhed.

S. 226
Nabocodonosser, Nebukadnezar (605-562 f. Kr.). Ifølge Daniels Bog (4. Kap.) levede N. 7 Aar som Dyr blandt Dyrene og aad Græs. - *Clerecie,* Præsteskab. - *Deputerede,* Udsendinge; Repræsentanter. - *Helgen,* from Mand.

S. 227
Canonisation, Optagelse af en Helgen paa den katolske Kirkes Helgenliste. - *fornemmelig,* først og fremmest. - *i mange stykker gaaer fra, paa* mange Punkter afviger fra. - *Portugisiske Jesuiter* begyndte allerede mens

Ignatius Loyola levede at missionere i Abessinien. De bekæmpede navnlig Muhammedanerne. - *Gemal,* Gemalinde, Hustru.

S. 228
Jacob, i Stedet for Japhet. - *Ters,* Terts, musikalsk Interval. - *fordrage,* taale. - *svovel-stikker* tændtes af en glødende Fyrsvamp (Tændstikker i den moderne Betydning opfandtes først 1823).

S. 229
effter sit privilegium etc., var en af de spanske Granders Forrettigheder. - *prejudicere,* skade.

S. 230
pretensioner, Krav. - *narrisk,* naragtigt.

S. 231
fortryde, blive vred over. - *admirerer,* beundrer. - *Xeres de la Frontera,* sydspansk By, hvor Araberne 711 slog Kong Roderiks Hær.

S. 233
for bryllupet, før Brylluppet. - *altereret,* ude af sig selv. - *insinuere dig,* indsmigre dig.

S. 234
u-forligelig, uforlignelig, mageløs. - *genereuse,* gavmilde.

S. 235
daarlige, taabelige.

S. 236
som *ikke er for den lange hvile,* som ikke er til at spøge med. - *merite,* Fortjeneste.

S. 237
divertere, underholde. - *staaer paa,* forsvarer, holder paa. - *Clienter.* Klassisk Reminiscens. I Antikken var en Klient en ubemidlet Person i frivilligt Afhængighedsforhold til en fornem Mand, der ydede ham personlig Støtte for hans Opvartning.

S. 238
Theatrum, Scenen.

S. 239
armbøsse, Armbrøst, et dengang forlængst forældet Skydevaaben.

S. 240
Fasten, Fastetiden (fra Askeonsdag til Paaske). - *Egteskabs contracten.* Ægteskabsstiftelsen var herhjemme en kirkelig Handling; Notaren som Ægteskabsstifter er overtaget fra det franske Teater.

S. 241
curieux, nysgerrig. - *knepper,* knipser. - *maner,* Manér, Skik. - *vivant,* lat. de leve! - *omendskiønt intet... udfodres,* iflg. Chr. V's Danske Lov (3-16-3) kunde en Datter faa Lov at gifte 248 sig mod Forældrenes Vilje, hvis denne ikke begrundedes »med skellig og lovlig Aarsag«.

S. 242
exemplariter, lat. til Advarsel.

S. 243
comportere sig, opfører sig. - *Si furiosus etc.,* Vist Hentydning til Romerrettens: Si furiosi parentis liberi etc., hvis Børn af en afsindig Fader etc. Børn kunde saaledes indgaa Ægteskab uden Tilladelse af Faderen, hvis denne havde mistet sin Forstand.